

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus X. De materia Legis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

blia facit injuriam, & anam dat delicta perpetrandi. S. Thom. 2. 2. q. 67. a. 4. Sotus l. 5. de Just. q. 4. a. 4. Hoc tamen limita, ut non procedat de supremo Judice; hic enim potest, ex causa justa, in lege sua dispensare: intellige tamen, non pro libitu suo, sed quando pars læsa remittit, & inde reipublicæ damnum non sequitur; Sanch. cit. n. 3. Felin. c. qualiter. q. ad corrigendas de accusat. limita 2. ut non procedat in casu, ubi est *justa causa* pœnam minuendi; tunc enim etiam Judex inferior eam mitigare, seu minuere potest; Covar. l. 2. Variarum. c. 9. n. 8. Sanch. cit. D. 21. n. 10. patet ex L. quid ergo. q. pœna gravior. ff. de his, qui not. infam. L. Et si severior. L. si Possidonium. C. Ex quibus causis irrog. infam.

315. Justa verò causa est *etas*, ut pueritia, vel auxilium. q. In delictis. ff. de minorib. Item *senectus*. L. Divus. ff. de termino mort. 2. *paupertas*, quando pœna est pecuniaria. L. Illicitos. q. ult. ff. de offic. praesid. 3. *doli defectus*, quando scilicet non ex deliberatione, nec consilio, sed subita animi passione, vel dolore commissum est delictum L. Absentem q. ult. ff. de pœnis. 4. quando est *consuetudo* non mala, sed legitime præscripta. c. Cum contingat, de foro compet. c. Inquisitioni. de accusat. &c. plures vide apud Sanch. cit. Verùm hæc intellige ante sententiam latam, quâ Judex Reum condemnavit ad aliquam pœnam. Judex enim inferior non potest eam minuere, si pœna illa sit in lege taxata, siue arbitraria; Quia jam officio functus est. L. Quod jussit. ff. de re judicat Bart. in l. 1. ff. Si quis jus dicenti. n. 14. Excipe crimen hæresis, per c. Commissa 34. de elect. in 6.

316. Quamvis autem *punire* sit proprius actus legis, non tamen idem est de *premio*; nam licet collatio præmij aliquando procedat à Superiore ferente legem, ut rectè notat Castropal. cit. tr. 3. disp. 1. p. 4. n. 3. non tamen requiritur necessariò; ut præmium à Superiore sicut punitio procedat; cum aliquando possit procedere à non Superiore, vel æquali, sicut consilium. Quare præmij collatio non est necessariò actus legis propriè dictæ.

317. Dices: omnis actus legis propriè dictæ, est sub obligatione; ergo actus, qui non

sunt sub obligatione, non sunt actus legis propriè dictæ; sed inhabilitatio *personarum*, vel *irritatio certorum actuum*; imò præscriptio multorum, quæ continentur in Rubricis missæ, Breviarij, & similibus non ponit actum, cui imponitur inhabilitas, vel nullitas, sub obligatione; nam talis inhabilitatio, vel irritatio afficit etiam ignorantes, quod non verificatur, ubi actus est sub obligatione; ergo tales actus non sunt actus legis propriè dictæ; contra id, quod diximus n. 305. Resp. trans. antec. cum sua conseq. N. subsumptum, quoad inhabilitationem, & irrationem; nam de Rubricis dicemus à n. 1310. ad probationem ejus. Resp. quod lex inhabilitans aliquem v. g. *ad contrahendum*, duo præstet. 1. quod obliget eum ad non faciendum talem actum, nisi servatâ præscriptâ formâ; 2. quod tollat omnem juris dispositionem, si qua sit, quæ actui valore in tali foro tribuit sine illa celebrato. Unde fit, quod, si ignorans utrumque juris effectum celebrat contractum, omisâ tali formâ, immunitis sit à culpa; non autem ab inhabilitate, vel actus celebrati nullitate; quia ignorantia non facit *personam* habilem; cum non faciat, quod detur lex tribuens valorem actui sic celebrato, nec tollat carentiam legis habilitantis personam, vel validantis actum, quod tamen esse deberet, ut actum poneret *validè*, cum ignorantia prohibitionis.

Ex hoc idem etiam respondetur ad dispositionem, directè irritantem certos actus. Nam si *fieri actum sine forma*, quæ præscribitur, vetat, & simul tollit omnem aliam ejusdem fori dispositionem, vi cujus antè validus erat, rectè dici potest dispositio legalis, seu habens vim legis, & ponens ejusmodi actum sub obligatione, vel non ponendi sine tali forma, vel non ponendi validè, hoc est, ne ab alijs in tali foro pro valido recognoscatur, & habeatur; de quo V. Suarez lib. 1. de legibus, c. 17. n. 10.

ARTICULUS IX.

De materia Legis.

Cum omnis lex debeat esse *justa*, ut diximus n. 83. & seqq. necesse est, quod sit de actu, consequenter materia, saltem mate-

materialiter, seu fundamentaliter bona, & honesta, nimirum ordinabili ad finem virtutis; cum finis legis sit subditos facere bonos, nimirum *directivè*, ut ait D. Thomas 1. 2. q. 2. a. 1. Et ratio ulterior est, quia, cum lex præscribat agenda, vel omitterenda, si aliud, quàm bonum agendum, aut malum vitandum præscriberet, nec justa, nec rationi consona foret, ut rectè notat P. Martin. Becanus tom. 1. tr. 3. de legib. q. 3. n. 4. quia tamen bonum commune Reipublicæ humanæ postulat, ut leges positivæ, illi præscriptæ, accommodatæ sint humanæ conditioni, ac imbecillitati; omnino conveniens est, non omnia, etiam mala minima *humano jure* prohiberi, ne nimia legum humanarum coactione homines in majora prolabantur. Et quamvis omnia mala, etiam minima jure naturali. & divino prohibeantur (cum utrumque attendat, quod unicuique individuo convenit, id tamen à lege humana fieri non oportebat; cum hæc attendat, quod *conveniens sit communitati*; si enim omnia jure naturali, & divino vetita, etiam humano vetarentur, transgressor dignus fieret pœnâ apud Deum, & hominem, quod fragilitati hominum foret nimis grave, non autem, si secus.

320. Nec obstat, quòd multæ leges sint, quæ gubernationi politicæ attendant potius, quàm morum honestati (quales sunt leges de præscriptione, tuentes possessorem bonæ fidei contra verum rei dominum; negantes actionem de fraudato infra dimidium &c.) ex quo videtur sequi, non requiri, quòd materia legis *præcipiens* sit actus honestus; vel *vetantis*, actus turpis; præsertim cum etiam actus indifferentes præcipi, aut vetari possint: non, inquam, obstat; nam illæ ipsæ leges respiciunt actus fundamentaliter bonos nimirum ordinabiles ad commune bonum reipublicæ; ne scilicet maneat incerta rerum dominia; ut caveantur tot lites inter communitatis membra, ut domini juribus suis diligentius invigilent, &c. id, quod etiam responderetur ad alterum, quod dicitur de actibus indifferentibus, si qui dentur; cum & illi ad rectos fines ordinari possint, adeoque præcipi; vel prohiberi, si ad malos.

321. Ex dictis colliges 1. quòd, licet leges non tantùm Ecclesiasticæ, sed etiam civiles, debeant esse de bono faciendo, & ma-

lo vitando, relatè ad finem; quem natura talis legis respicit nimirum salutem æternam, vel temporale, ut dictum est superius: esse tamen discrimen aliquod in hoc ipso inter eas leges. cum enim finis legum Ecclesiasticarum sit *spiritualis*; civilium, *temporalis*: illarum quoque materia spiritualis esse debet, nimirum vel formaliter, vel habilitate, seu aptitudine ad eum finem; civilibus sufficiente materia temporali. Illæ enim præcipiunt, vel prohibent certa quædam objecta, quatenus conducunt, vel impediunt, homines à fine supernaturali; istæ verò solùm, quatenus à fine temporali, qui est recta gubernatio, & felix Reipublicæ status: his præmissis:

§. I.

An actus interni possint esse materia legis humanæ?

Cum omnis lex humana præcipiens 322. versetur circa externum aliquem actum ponendum *modo humano*, consequenter *directè*, ut objectum intentum respiciat exercitium actus humani, actus autem humanus præter actum externum necessariò importet aliquem actum internum: quæstio est inter Doctores, quinam actus interni ex mente legislatoris conjuncti esse debeant actui externo præcepto, qui illum in ratione objecti medij constituent, quo legi à subdito, positione actus præcepti, satis fiat.

Pro resolutione not. 1. multorum esse 323. sententiam, eos internos actus ex mente legislatoris esse conjunctos actui externo præcepto, qui illum in ratione *veræ virtutis* necessitate medij constituunt; probant 1. *ex c. dolentes, de celebr. Missarum*, ubi præcipitur officium divinum *studiosè & devotè* recitari. 2. Ecclesia potest præcipere *verum actum orationis*; sed hic non erit *talis*, nisi simul præcipiat omnes illos actus internos, qui actum virtutis Religionis constituunt. 3. quia nisi hæc sententia vera esset, posset quis præcepto Ecclesiæ per meras simulationes satisfacere; ita Suarez l. 4. de legib. c. 13. n. 6: cum multis alijs gravissimis Doctoribus, dum agunt de obligatione divini officij quoad actus internos.

Not. 2. ab alijs doceri, illum actum 324. inter-

internum esse conjunctum cum externo præcepto, qui necessitate mediæ necessarius est, ut actus externus præceptus *in esse physico externo, integer, sicut præcipitur, liberè & humanò modò ponatur*; ita Coninck p. 3. q. 83. à n. 291. alijsque complures v. g. Ecclesia præcipit *recitationem divini officij*, ad quam, ut sit actus humanus, requiritur, quòd *velim illud legere, vel dicere, & ex hac voluntate* procurem attentionem internam, quæ ad singulorum vocabulorum perfectam pronuntiationem est sufficiens. Nam sine his actibus internis, non potest *in esse reali* poni externa *recitatio intenta* divini officij, liberè, & humanò modò.

325. Nota 3. hanc secundam sententiam à prima distingui, quòd hæc (præter proximè dictos actus internos) requirat etiam internam devotionem, & internum DEI cultum, distinctum à supradictis, quod negat Coninck; unde consequenter docet, ab Ecclesia non posse *præcipi actum internum, nisi indirectè*, quatenus scilicet necessarius est, ut existat liberè, & humanò modò actus externus, prout præceptus est. his præmissis,

326. Quæstio est, an legislator humanus potestatem habeat prohibendi actus internos? quæ quæstio tripliciter intelligi potest 1. de actibus merè internis, non necessariò conjunctis actui externo. 2. de mixtis ex internis, & externis, & hoc cum distinctione, vel quatenus actus externus requirit, ut existat liberè, ac humanò modò, *in esse physico*? vel præter hoc, ut existat *in esse morali*, non tantum *actus humani*, sed virtutis v. g. Religionis.

327. In hac quæstione judico primò, probabilius esse, nullà potestate humanà *directè* præcipi posse actum purè internum sine omni externo. Ratio est; quia nemo potest *directè* præcipere, vel vetare, quod non potest cognoscere, & judicare: atqui Ecclesia extra tribunal confessionis, non potest similes actus cognoscere, & judicare; ergo nec præcipere: min: prob. quia non potest, utpote visibilis, judicare, nisi de actu externo, scilicet *cadente sub sensum*. Et ita tenet Castropalaus p. 1. tract. 3. D. 1. p. 6. n. 2. cum communi

328. An autem à legislatore humano præcipi possit actus *mixtus ex interno, & externo*, non conveniunt Authores. Nam

(ut notat P. Joannes de Cardenas in Cris. Theol. tract. 1. D. 9. n. 428.) D. Thomas, Sylvester Durandus, Joannes Medina, Angelus, & Rosella omnino negant Ecclesiam posse præcipere actus internos, etiam ut conjunctos per se cum actibus externis; alijs volentibus, posse præcipere faltem indirectè actus internos, sine quibus externus in esse physico haberi non potest; non tamen eos, sine quibus haberi non potest in esse virtutis, ut jam dictum est.

Ad hanc quæstionem, Resp. 1. probabilior videri opinionem, quæ docet, Ecclesiam posse præcipere actus externos, mixtos internis, qui necessitate mediæ, vel simpliciter necessarij sunt, ut actus externus *in esse physico* existat modo humano; sic Castropal. cit. n. 3. si enim lex præcipiat orationem vocalem, vel aliquem *contractum celebrari, tributa solvere* (cùm hi actus externi humanò modò fieri non possint *in esse physico*, sine voluntate faciendi tales actus) eo ipso præcipit istos actus externos, tacitè præcipiendo etiam illos internos, sine quibus illi in esse physico existere non possunt modo humano; aliàs enim præciperet, quod obtinere non potest.

Resp. 2. probabilius etiam esse, lege humanà præcipi posse actus internos, qui necessitate mediæ, seu simpliciter necessarij sunt, ut actus externus existat non tantum *in esse physico*, sed etiam *morali* orationis, venditionis, contractus, & similibus denominationum; ita Suarez l. 4. de legib. c. 13. à n. 5. Salas, & alij, quos citat, & sequitur Castropalaus cit. n. 3. Pro quo not. quòd actus externus secundum se, frequenter indifferens sit ad hanc, vel illam denominationem non tantum physicam, sed etiam juridicam, vel moralem. Exemplo sit: possum ego dare alicui pecuniam, *datione physica*, & reali, seu externà; hæc datio indifferens est, ut sit *emptio, solutio debiti*, vel *donatio*, aut *remuneratio*; & in esse talis formaliter constituitur per intentionem dantis. Similiter potest quis liberè proferre verba *promissoria*, vel externa signa contractus, cum, vel sine animo interno promittendi simpliciter, vel se obligandi. Potest Sacerdos proferre verba consecrationis, absolutionis, & similia, vel *nomine suo*, vel *nomine Christi*, & hoc vocamus *esse juridicum*

dicum, vel morale, quod actus externus fortitur ab interno; de quo loquimur in hac responsione.

331. Hinc not. esse morale actus externi posse dupliciter considerari. 1. quatenus importat actum externum, ut conjunctum cum interno, quo constituitur præcisè in linea actus moralis sub denominatione talis actus humani, v. g. *formalis donationis, sacramentalis contractus* &c. 2. quo constituitur in linea actus virtutis, seu honesti, formaliter, quod fit intendendo finem alicujus virtutis, quo posito: not. 2. dictam conclus. in num. præced. procedere de actu externo, quoad esse morale in primo sensu, nimirum, quando actus exterior fortitur denominationem formaliter v. g. *donationis, contractus, orationis simpliciter, & sine addito*, non autem merè materialiter, & purè actione physicâ. Nam in casu, quo legislator præcipit ejusmodi actum v. g. *contractum, solutionem, orationem*, lex cadit non solum in actum exteriorem, sed etiam internum, non quidem per se, ac directè, sed quatenus est forma actus externi in esse talis denominationis, sub qua præcipitur.

332. Hujus autem ratio est. Quia non potest legislatori humano negari potestas præcipiendi ea, quæ necessaria sunt ad humanam, & politicam gubernationem reipublicæ, ac debitum DEO cultum (alias enim vis rectè rempublicam gubernandi, præsertim in his, quæ in republica tam Ecclesiastica, quàm civili ad principem illius finem principaliter pertinent, omnino manea foret, & imperfecta) sed posse præcipere *veram orationem DEI, verum contractum*; & consequenter vitare *purè simulatum*, spectat ad potestatem rectè gubernandi rempublicam, præsertim cum manifestum sit, plurimum obesse Reipublicæ, facere *contractus merè fictos, conficere Sacramenta solum materialiter, fundere preces ad DEUM solum ore, & non corde*; ergo humano legislatori negari non potest potestas præcipiendi actus illos internos, qui simpliciter necessarii sunt, ut actus externus dicatur *verè*, ac *simpliciter contractus, oratio* &c. id, quod non fit sine omni actu interno.

333. Resp. 3. probabilius esse, reliquos actus internos, sine quibus simpliciter salvatur denominatio actus externi, sub qua præ-

cipitur, non cadere sub potestatem legis humanæ; ita Castropal. *cit. n. 4.* Nam si etiam hoc casu præciperet actum internum, præciperet eum directè, ac per se, hoc autem non potest ex n. 327. & constat, quia cum possit obtinere finem legis, sine tali actu interno, *posse illum in tali casu præcipere*, non pertinet ad rectam gubernationem. Maj. etiam patet; quia tali casu non præciperet eum propter externas actiones, & *solum indirectè* ratione necessitatis, quæ requiritur, ut forma, constituens actum externum *in esse morali orationis*, v. g. *externæ* propriè dictæ.

§. II.

Resolvuntur rationes contrariæ.

NON defuerunt, qui existimârunt, legis humanæ materiam directam, etiam per se, posse esse actus merè internos. Pro hac opinione apud Castropal. p. 6. n. 1. citatur Rosella V. *absolutio 1. à n. 28.* Medina C. *de oratione q. 15.* Gloss. *in c. Cogitationis dist. 1. de pœnitentia; & in Clement. 1. de heret. q. verum, V. de eo ipso*; quorum fundamenta sunt seqq. Primum est, quod quælibet lex præcipiat actus humanos, & liberos, quod importat actum internum, sed hoc solum probat, quod importet actum internum externo mixtum, ubi ad hujus esse physicum, vel etiam morale necessarius est; non autem actum merè internum. Idem respondetur ad illud, quo dicunt: *lex præcipit, ne pro mercibus accipiatur ultra pretium taxatum.* Nam & hoc solum probat prohiberi actum internum indirectè, in quantum prohibet efficaciter ejusmodi actum externum, vendendi merces ultra taxam pretij; qui enim directè prohibet aliquem effectum, vel finem, indirectè etiam prohibet causam, vel medium illius efficaciter illativum, ut dictum est n. 300. hoc autem non est propriè habere jurisdictionem in actum internum; illa enim ad actus sibi subditos *directè* datur. Et ideo etiam fit reservatio actus interni mali (cum certa peccata externa reservantur) solum indirectè, in quantum efficaciter causant talem actum externum.

Secundum est, quod si lex humana non possit versari circa actus internos præci-

præcipiendos, aut vetandos, posset versari solum circa actus externos, ut notorios, & manifestos. Nam soli hi actus externi possunt perturbare Rempublicam, ac ei nocere: sed in hoc negatur sequela cum sua probatione; nam quilibet actus externus, si malus sit, *per se, loquendo* habet, *posse perturbare Rempublicam*, esto per accidens id non habeat ratione circumstantiæ *occulti*, ob quod evadit incognoscibilis solum per accidens, non autem *per se, & naturâ suâ*, qualiter id habet actus merè internus.

336. Ex quo etiam respondetur ad tertium fundamentum, quo dicunt, ideo humanâ lege actus merè internos non posset præcipi, vel prohiberi, quia ab hominibus cognosci, ac puniri non possunt, ut ipsi diximus n. 327. sed hoc non obstat. Nam homicidium, adulterium, & usuræ, etiam occultæ, humanâ lege prohibentur, etsi puniri non possint, utpote non cognitæ, quia occultæ; respondetur inquam, rationem nostram in n. 327. procedere ex eo, *quia actus merè interni, per se loquendo, & naturâ suâ*, non autem merè per accidens, sunt incognoscibiles, ac impunitibiles. Quare ad dictum argumentum in forma dist. Maj. ideo actus merè interni, humanâ lege directè præcipi, vel prohiberi non possunt, quia *per se, ac naturâ suâ* ab hominibus cognosci non possunt, nec *puniri. Conc. quia solum per accidens fit*, quod cognosci non possint, & puniri. n. Maj. Nam hoc non obstat, concedo; secus, illud. Probatio minoris nihil juvat, nam homicidia, adulteria, usuræ externæ, naturâ sua sunt cognoscibiles ab hominibus, consequenter punibiles, licet per accidens fiant *occultè*, quod non est de natura talis actus.

337. Quartum fundamentum est ex eo, quod Christus habuerit potestatem in actus tam externos, quam internos hominum, directè prohibendos; & hanc potestatem Ecclesiæ, ac Successoribus suis reliquerit, ex quo fit, & hos habere potestatem in actus tam internos, quam externos fidelium. Secunda pars Ant. prob. quia verba, quibus eis hanc potestatem reliquit (nimirum *ligandi, & solvendi*) sunt indefinita, & generalia.

338. Ante resolut. not. ad rectam fidelium gubernationem spectare non tantum po-

testatem, quæ respicit bonum commune fidelium, *quatenus inter se communicant*; sed etiam bonum cujuslibet, *quatenus pertinet ad cujusq. salutem, ac finem supernaturalem*, ad quod utique necessaria est potestas Sacramentaliter solvendi à peccatis (quibus à fine supernaturali recedunt) si ea Ecclesiæ, vel Christi Vicario manifestent. at inter peccata non tantum sunt actus externi, sed etiam purè interni, ut per se constat; ergo potestas Sacramentaliter etiam ab his solvendi, pertinet ad rectam Ecclesiæ gubernationem, consequenter à Christo Successoribus suis communicari debuisse.

Not. 2. *potestatem ferendi leges esse jurisdictionis contentiosæ*, quæ scilicet directè respicit bonum commune, ac exerceri potest etiam in invitum, ut dictum est n. 98. *potestatem autem sacramentaliter absolvendi à peccatis*, non esse *jurisdictionis contentiosæ*, sed solum *voluntariæ*; quia requirit voluntatem penitentis, & respicit bonum ejus spirituale. Ex hoc resp. ad argumentum. in num. 337. datū, quod Christus utramque potestatem reliquerit suis Successoribus, nimirum jurisdictionis contentiosæ, seu legislativæ, ac voluntariæ pro fidelibus, in quantum hæc explicat potestatem absolvendi sacramentaliter à peccatis etiam purè internis, si Christi Vicario per peccatorè manifestentur; ex hoc tamen non probari, à Christo Successoribus suis communicatam esse potestatem directè præcipiendi, vel prohibendi actus merè internos. Nam hæc potestas est legislativa fori externi, seu non sacramentalis, ut dictum est num. præced.

Accedit, quod, quando Vicarius Christi, vel alius Sacerdos absolvit à peccatis merè internis per penitentem in confessione expositis, non agat tunc *nomine suo*, sed in persona Christi, & quidem relatè ad personam particularem; hoc autem non sonat actū potestatis legislativæ humanæ, quæ directè non respicit bonum speciale unius, sed commune, in quo omnes communicant. Similiter cum dispensant in votis, ac juramentis, quæ est causa inter DEUM, & hominem, hunc debitorem, illum creditorem; non exercetur actus jurisdictionis legislativæ; cum hæc non particulare, sed commune bonum fidelium attendat, ut sæpe dictum est.

Quintum

341. Quintum fundamentum est, quòd Ecclesia sæpe prohibeat, & puniat actum externum, non ratione sui, sed ratione actus interni, ut patet ex *Clement. 1. de Verum, de Heret.* ubi excommunicantur Inquisitores, ex odio, vel amore turpis lucri, procedentes in causa fidei, ubi clarus est casus de actu interno, non necessario ad actum externum, in esse physico, vel etiam morali, quatenus est exercitium potestatis inquirendi. Similiter in *c. Dolentes, de celebrat. Missarum*, præcipitur 1. *attentia* in recitatione divini Officij. 2. In receptione beneficij curati præcipitur intentio suscipiendi Sacerdotium, si recipiens nondum sit Sacerdos. 3. *in usu passivo Sacramenti*, v. g. Eucharistiæ, præcipitur *recta dispositio animi*, nimirum ne recipiat cum conscientia peccati gravis; ergo potestas saltem Ecclesiastica, extendit se ad præcipiendos vel prohibendos actus merè internos.

342. Resp. 1. generaliter, à nobis concedi, quòd humanâ lege *indirectè* præcipi, & prohiberi possint actus etiam merè interni, quando nimirum simpliciter necessarij sunt, ut existat actus externus in esse physico, imò & morali, secundum eam scilicet denominationem, secundum quam est objectum directum illius legis, ut jam dictum est. Sic quando alicui præcipitur *confectio Sacramenti*, cum actus externus non possit in esse morali (à ministro facti nomine Christi) consistere, sine interna intentione, non suo ministro, sed Christi nomine operandi & faciendi, quod facit, indirectè animo etiam interna intentio sub præceptum cadit; his positis:

343. Resp. 2. ad singula objecta; & ad 1. de excommunicatione lata in Inquisitores, dico illum malum actum externum, propter quem imponitur excommunicatio, secundum se aptum esse, ut sit objectum directum legis pœnalis simpliciter, & sine limitatione; consequenter per legem illius Clementinæ non tam ampliari potestatem puniendi inquisitionem ex quocunque pravo affectu, sed restringi ad casum, quo imperatur *ex pravo affectu lucri*, vel odio personæ; præterquam, quòd ut actus ille externus cadat sub legem pœnalem, necessarium sit, quòd existat *ex tali affectu*; igitur pœna non cadit in actum internum *præcisè*; sed externè proditum. Hinc

Tom. I.

Responderi posset 2. cum Salas *de legib. D. 9. S. 1. à n. 8.* ejusmodi actum externum puniri dicta lege Ecclesiastica cit. Clementinæ, quando per eum aliquo modo manifestatur, & saltem moraliter (prudenti nimirum judicio) deprehensibilis redditur ille pravi affectus, non autem secus. Idè respondetur ad *Clement. 1. de statu Monach.* ubi excommunicantur Benedictini accedentes ad curiam, *animo accusandi Prælatum*, nimirum, si talis animus externo signo aliquo manifestetur.

Ad 2. in n. 341. *de attentâ, & devota oratione officij divini.* Not. 1. Orationem tripliciter posse sumi, 1. *Generalissimè* pro quovis opere bono. 2. *Generaliter*, pro quavis laude DEI, & gratiarum actione. 3. *Specialiter* pro petitione rei decentis à DEO. Præter hoc alia *intentio est directâ*, cum res in se est volita; alia *indirectâ*, cum res est volita in sui causa, seu cum volumus causam, quam videmus habere connexionem per se cum tali effectu; aut certè non impedimus, quod deberemus, & possumus.

Not. 2. *attentionem* esse duplicem, *internam, & externam.* Hæc consistit in negatione distractionis externæ, id est, negotij, vel occupationis exterioris, quæ facit, ut talis operatio externa non sit in ijs circumstantijs actus externus talis virtutis. Sic attentione externâ careret, qui dum oraret horas, simul pingeret, vel cum cane aliquo jocaretur &c. *interna* consistit in interna applicatione mentis ad eam actionem, cui attendi debet; quæ tripliciter fieri potest. 1. ad verba integrè proferenda, & actiones eo tempore præscriptas suo ordine peragendas. 2. ad sensum verborum, vel significationes ceremoniarum, aut actionum, quæ tunc faciendæ sunt. 3. ad DEUM, & res divinas contemplandas. Hanc attentionem postremam in actionibus cæteris, extra Missam, præ reliquis commendat Tamburinus *in meth. celeb. missæ, l. 2. c. 3. n. 2.* quibus positis;

Resp. ad object. ex *c. dolentes*, in omni oratione, quâ DEUM oramus, vel colimus, præter attentionem externam, etiam præcipi *aliquam internam.* Nam adstrictus orationi officij divini, tenetur ad aliquam intentionem orandi, hoc est, faciendi actum externum non tantum cum attentione externa (aliàs enim non foret etiam oratio externa) sed etiam internâ, saltem

faltem ea, quæ velit integrè proferre verba, & debito ordine peragere actiones externas eo tempore præscriptas; aliàs enim nec ritè faceret actionem *externam*, lege debitam, nec faceret actum *præceptum*. Omnis enim actus præceptus est actus humanus, qui non stat sine intentione libera: sed illa voluntas, seu intentio integrè proferendi verba, & debito ordine peragendi actiones externas, eo tempore præscriptas, est aliqua attentio interna, ex n. priori; ergo. Hinc concedo, in c. *dolentes*, præcipi hunc actum internum, seu attentionem internam, sed indirectè solum non directè ut dictum est *num. præced.*

348. Ex his etiam patet ad rationes à n. 323, quatenus volunt humanâ lege præcipi posse actus internos, non tantum simpliciter necessarios, ut actus externus existere possit in esse physico, & morali, quatenus *hoc* importat actum internum, quo externus constituitur in esse talis actus v. g. *donationis* formaliter, actionis *factæ formaliter nomine Christi* &c. juxta dicta à n. 330. sed etiam *in linea virtutis*, seu actus *formaliter honesti*, ut velle videtur P. Suarez supra *cit. in n. 323*. Nam *ad. 1. ibid.* ex c. *dolentes*, jam constat ex n. priori. Ad 2. Concedo, quòd Ecclesia possit præcipere *verum actum orationis*, sed *externæ*; non autem *merè internæ*, nisi quantum requiritur, ut oratio externa *in esse orationis externæ*, tam quoad esse physicum, quàm morale (nimirum talis actus humani) verè existat, atque aded, quantum requiritur, ut *oratio externa* sic actus externus talis virtutis, modo humano, ac liberè positus, quod stat, quin sit formaliter *ex fine virtutis*, nimirum imperando eum *ex intentione honestatis*, quæ specialis est tali virtuti.

349. Ad 3. in n. 323. quòd *præcepto Ecclesiæ satisfieri posset per meras simulationes*, notandum est, *simulationem* propriè dictam, esse affinem mendacio. Nam sicut *mendacium verbis aliud* significat, quàm sit in mente; sic *simulatio aliud factis*; & ideo vocatur *mendacium in actibus vitæ* v. g. *si animo mæstus letitiam gestu, & risu significet*. ita Pereyra in Elucidario, n. 1452. & ideo *simulatio* & *fictio*, non convertuntur simpliciter; hæc enim adhiberi potest ad significandum *falsum*, & *verum* (ut cum quis sanus claudicat, ut si-

gnificet se claudum) quo casu significat *falsum*; vel ut repræsentet alterius claudii gressum, qui verè claudus est, quo casu significat *verum*; hoc posito:

Resp. ad dict. object. negandò, ex hoc, quòd quis ponendo actum externum vocalis orationis cum attentione externa, & interna (in quantum hæc importat voluntatem attendendi, ut integrè, ac ordine, temporèque debito ponantur omnia verba, quæ sunt illi orationi vocali præscripta) licet careat animo exercendi eum actum ex fine, aut propter honestatem virtutis (v. g. *Religionis*) sequi, posse quem præcepto Ecclesiæ satisfacere per meras simulationes. Ratio est, quia, qui ponit actionem externam cum tali attentione externa, & interna, nihil *falsum* significat, & tamen præcepto Ecclesiæ orandi horas Canonicas satisfacit; ergo non sequitur, satisfieri præcepto Ecclesiæ *merè simulatione*. *Nihil falsum significat*; quia significat per illum actum externum sic positum, quod habet in animo, nimirum omnia verba ordine, ac tempore debito pronuntiandi externè cum externa attentione, de qua n. 345. quam suppono etiam præstari. *Præcepto Ecclesiæ satisfacit*, secundum objectum directè intentum, quod est omnium verborum pronuntiatio externa cum interna attentione secundum ordinem, cæremonias, & tempus debitum; his enim positis Ecclesia ex natura rei præceptæ ab ipsa, per se nihil potest exigere, nihil punire; ergo.

Ex dictis colliges. 1. Ecclesiam nunquam præcipere fidelibus, ut in oratione fundenda habeant hanc, vel illam intentionem, non necessariam, ut existat actus externus in esse physico, & morali, secundum quod hoc explicat intentionem ritè ponendi, seu pronuntiandi omnia verba orationis præscriptæ secundum ordinem, & ritum lege præscriptum; sic Castropal. *cit. p. 1. tract. 3. D. 1. p. 6. n. 4.* Nam ea potestas alium actum internum præcipiendi, necessària non est ad rectam Ecclesiæ gubernationem in bonum commune, seu in eo, in quo fideles communicant. Et ideo solum præcipit, *horas dicere, jejunia sustinere* &c. nihil memorans *de intentione*.

Colliges. 2. si quis jejunaret, vel elemosynam daret, præcisè ob vanam gloriam

riam, satisfactorum legi humanæ, in quantum illi actus subsunt ei legi humanæ v. g. Ecclesiasticæ; nec incursum pœnam, non observantibus eo casu legem, statutam in transgressores. Ex quo satis confirmatur, nunquam humanâ lege præcipi actum internum, qui solum per accidens conjungitur externo, qui est sub lege.

353. Colliges. 3. quod n. 323. dicitur, *ab Ecclesia præcipi rectam animi dispositionem in receptione Sacramentorum*, probabilius negari cum Castropal. cit. n. 5. Nam hoc relinquit præcepto divino, quo jubemur divina, & Sancta, sanctè tractare. Similiter dum in recipientibus *beneficium curatum*, exigit *intentionem suscipiendi intra annu Sacerdotium*, ea non debetur vi solius præcepti Ecclesiastici; sed in vi consensûs in conditionem, quem præstat recipiens beneficium, appositam ab Ecclesia beneficium sub ea conditione concedente. Nam sic Ecclesia utitur potestate non in invitum, sed tantum in volentem, consequenter illa exigentia non est actus, nisi jurisdictionis voluntariæ, non legislativæ, propriè loquendò, quæ est jurisdictionis contentiosæ, ac exercetur etiam in invitum.

354. Colliges. 4. etsi Ecclesia obligans ad certas *orationes vocales*, eoipso etiam indirectè obliget ad aliquam *attentionem internam*, ut diximus n. 350. non præcipi tamen aliam, quàm attentionem internam, quâ explicat internam mentis applicationem ad eam actionem, cui attendi debet v. g. in oratione vocali debita ex præcepto, ut verba integrè proferantur, & reliqua cum cæremonijs, ordine, ac tempore debito fiant; cujus ratio est ex dictis. Nam Moniales æquè obligatæ sunt ad horas, quàm beneficiati; in illis tamen, vi præcepti Ecclesiastici non exigitur alia intentio, & attentio interna, ut per se patet, & confirmari potest ex dicendis à n. seq. ergo.

§. III.

An opinio, negans Ecclesiæ potestatem directè præcipiendi actus internos, nunc adhuc sit probabilis?

355. Ante resolutionem not. I. P. Joannem Dicastillo, virum sapientem, & pium tom. I. tract. 5. de Euch. D. 5. D. 7. n. 86. apud Gobat in experientijs tract. 5. n. 744. docere, quòd Ecclesia non pos-

Tom. I.

sit præcipere, etiam indirectè, ullum actum internum, qui non est necessarius ad physicam existentiam actûs externi: hinc infert, quòd Ecclesia, cum præcipit auditionem Missæ, non possit præcipere auditionem Missæ *ex motivo Religionis*, consequenter impleri præceptum tum de Missa, tum de horis Canonicis, liberè ponendò solum actum externum, esto absint quæcunque aliæ intentiones, modò non impediunt actum externum, ut fiat, prout fieri solet externè.

Rationes hujus Authoris sunt sequentes. 1. quia non requiritur ullus alius actus internum ad physicam existentiam orationis externæ. 2. quia non debemus ponere ullam obligationem *gravem*, sine aperta lege, vel consuetudine obtinente vim legis. Nam certè, inquit Aragonius, 2. 2. q. 83. a. 12. *concl. 3. videtur valde durum, & à pietate Christiana alienum, mittere aliquem in infernum, aut dicere, quòd peccet mortaliter, sine evidenti, & certa ratione.* Et ideo etiam monet celeberrimus ille vir Joannes Gerfon l. 4. part. 3. de vita spirituali, lit. O. dicens: *Doctores Theologi non debent esse faciles ad asserendum aliquas actiones, vel omissiones, esse peccata mortalia: nam per ejusmodi assertiones voluntarias, rigidas, duras, & nimis strictas, nunquam eruuntur homines à luto peccatorum, sed in aliud profundius (quia desperatius) demerguntur. Quid igitur expedit, amarius, graviusque reddere illud Christi jugum, quod suave est, & onus leve. Præstabitur præterea sedulius servitium D E O, cujus mandata gravia non sunt: sic ille; quibus positus: Subsumit: sed nulla lex scripta potest exhiberi, quæ mandet intentionem, *orandi aliter*, quàm laudatione vocali, & decente pronuntiatione verborum, atque sententiarum continentium laudem DEI, ut videri potest apud Gobat tract. 5. in Theolog. experim. n. 746. nec etiam constat de consuetudine obligante ad intentionem aliam; ergo.*

Deinde, quia plurima sunt in Breviario, quæ non sunt *preces*, vel *petitiones*; imò multæ sunt petitiones rerum, quas non possumus nos petere; ergo non possumus habere intentionem illa petendi, quæ per verba significantur. Accedit, quòd imperiti linguæ latinæ, ut Moniales, satisfaciant

L 2

faciant

faciant cum intentione dicendi officium decenter exteriùs quoad pronuntiationem vocalem. Quomodo enim habent intentionem petendi, quod significant voces formaliter? Demum, cum quis in Breuiario dicit: *juravi, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui. Diabolus stet à dextris ejus &c.* certè rarus est, qui per hæc intendat ea significare, quæ formaliter significantur. Nam si formaliter proferres, & non jurasses, quòd nullum peccatum grave committere velis, mentireris illud orando; hæc rationes certè sunt valde congruæ; sic ille, & plures alij.

358. Ex his concluditur Patrem Dicastillo docere, satisfieri obligationi, dicendi horas Canonicas per solam voluntariam, vocalem, decentemque pronuntiationem verborum, ac sententiarum, quæ in breuiario continentur, esto non habeat animùm, quidquam formaliter per ea significandi; hanc opinionem vocat Gobat *cit. n. 751.* non penitus improbabilem. Difficile certè est, taliter orantem peccati mortalis condemnare.

359. Not. 2. Patrem Joannem de Cardenas in Crisi Theologica, in qua exponit primum propositiones prohibitas, & damnatas ab Alexandro VII. tum in altera, ubi damnatas ab Innocentio XI. plures sententias, quæ antè etiam à gravissimis Doctoribus, tanquam verè probabiles asserbantur, numerare nunc inter damnatas, & vi eorum decretorum antiquatas, nec amplius probabiles. Inter alia, in Crisi Bipartita, *tr. 1. de probabilitate d. 9. c. 20. a. 12. n. 428.* dicit, fuisse non paucorum Theologorum opinionem, quæ docuit, *in Ecclesia non esse potestatem præcipiendi, aut vetandi actus internos, nisi solum indirectè, quatenus requiruntur ad præcisam, & absolutam positionem actuum externorum;* ex quo infert, *Doctores hujus sententiæ, omnino negasse, posse Ecclesiam præcipere actus internos, etiam ut conjunctos per se cum actibus externis.* Et hanc opinionem ibidem tribuit Divo Thomæ, Patri Coninck *p. 3. q. 83. à n. 291.* & alijs à nobis relatis supra. Subjungit *n. 429. virtute decreti Alexandri VII. continentis propositiones, ab illo prohibitas, antiquatam manere hanc opinionem, atque adeo jam*

non esse probabilem sententiam, quæ docet, Ecclesiam carere potestate præcipiendi, aut vetandi actus internos, etiam mixtos, & per se requisitos ad esse morale actionum, quod componitur ex internis, & externis.

Ratio ipsius est, quòd ea opinio non maneat probabilis, quæ est impossibilis cum principio certo; sed illa opinio nunc est impossibilis cum principio certo; ergo nunc non manet probabilis. Min. prob. Nam *ex hoc, quòd aliqua doctrina (quæ dicit aliquid in praxi, seu usu & executione sua, esse licitum) à Pontifice damnatur, ut scandalosa, certum sit, talem usum in praxi, non esse licitum;* sed huic opponitur opinio, quæ dicit, in praxi (quantum est vi solius legis Ecclesiasticæ) satisfieri, ponendò actum externum præceptum sine actu interno non requisito ad esse morale talis actus præcepti: sic enim in praxi liceret usus doctrinæ, quam Pontifex damnat ut scandalosam; consequenter ut certò falsam; ergo. Min. prob. 1. ex decreto Urbani VIII. quo tanquam scandalosa, consequenter certò falsa, ut præmisit ead. disp. 9. a. 8. damnatur hæc opinio: *duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem missa licitè accipere, applicandò petenti partem, etiam specialissimam fructus, ipsimet celebranti correspondentem, etiam post decretum Urbani VIII.* sed cum hoc principio certo, ex infallibilitate, quam habet Summus Pontifex in his, quæ toti Ecclesiæ proponit ut facienda, vel omittenda in materia morum, impossibilis est opinio dicens, ab Ecclesia non posse prohiberi actum internum, etiam mixtum cum externo. Nam in hoc casu expressè prohibetur ea *intentio applicandi partem specialissimam.*

Probat. 2. ex decreto Alexandri VII. ubi inter damnatas est 14. hæc: *qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ;* quam propositionem ait ibid. *n. 436.* doctam, & traditam, *ut probabilem,* à Sylvestro, Alensi, Gabriele, Paludano, Cano, Victoria, & alijs: sed huic principio certo opponitur ea opinio, quæ negat Ecclesiæ potestatem præcipiendi actus internos cum externo mixtos. Si enim non potest præcipere actum internum per se necessarium ad esse morale actus externi, omittendò *internum propositum, vel dolorem,* non violabit Ecclesiæ præce-

360.

361.

præceptum de Confessione (ex voluntario defectu eorum actuum) nulliter confitendo, consequenter satisfacit Ecclesiæ præcepto per Confessionem voluntariè nullâ, quod directè opponitur damnatâ, vicus certò falsum est, satisfieri Ecclesiæ præcepto per Confessionem voluntariè nullâ: ergo ut satisfiat Ecclesiæ præcepto, illi actus interni ab Ecclesia præcepti sunt, consequenter præcipi possunt.

362.

Circa hanc doctrinam Patris de Cardenas, quam deductam ex ejusmodi Summorum Pontificum decretis, varias Doctorum opiniones condemnantibus, ut *scandalosâs*, in multis resolutionibus, circa opinionum probabilitatem citatus Author usurpat, not. 1. cum recta hujus doctrinæ intelligentia, cum primis in materia de legibus, quam hic tractamus, pernecessaria sit, ut sciatur, quid circa illam, in obligatione, & expositione legum tenendum, ex Doctorum interpretatione doctrinali, aliqua necessariò præmittenda esse; quare Not. 2. concedi omnino, propositionem contradictoriè oppositam alteri certò vera, esse certò falsam, eadem cœritudine falsitatis, quâ cœritudine veritatis vera est opposita. Nam verificativum affirmantis, est falsificativum contradictoriæ negantis; sic cursus Petri verificans hanc (Petrus currit) falsificat istam: *Petrus non currit*; ergo quod illam reddidit certò veram, istam reddidit, certò falsam.

363.

Not. 3. ut propositio aliqua evadat certò falsa, ex eo, quòd contradictoriè opponatur certò vera, requiri, quòd ei opponatur, in quantum est certò vera, & oppositi-
one certa. Hinc, cum propositio aliqua complexa, sub terminis complexè enuntiantibus aliquid, per Sedem Apostolicam damnatur ut *scandalosa*; ex qua damnatione falsum evadit, ejus propositionis usum in praxi esse licitum (quomodo enim in praxi licitum, prudenter dici potest, quòd certò scandalosum est, & usu suo aptum inducere spiritualem animæ ruinam?) necesse est, alteram illi contradictoriè opponi, ac contradicere formaliter in eo, quòd ipsa complexè enuntiat. Nam aliàs non affirmaretur, & negaretur idem formaliter secundum idem, sine quo non stat contradictio formalis, nec cœritudinem haberet ex tali decreto Pontificio. Ex hoc sequitur, vi hujus propositionis (qui non potest reci-

tare matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem) quæ, prout jacet, est 54. inter damnatas ab Innocentio XI. tanquam scandalosâs (& consequenter est certò falsa in ordine ad usum assertæ ab ipsa doctrinæ) non reddi certò falsam, nisi propositio contradictoriè, vel virtualiter opposita illi, prout jacet, ac complexè enuntiat dictum sub data causali, enuntiet complexè oppositum, nimirum, quòd licet omittat reliquas horas, quas potest, qui non potest matutinum, & laudes; quia major pars trahit ad se minorem.

362

Not. 4. alterum principium, quo utitur Cardenas, ad intensionem suam, de qua n. 360. esse hoc, quòd ipsum etiam antecedens, quòd vel formaliter, vel virtualiter infert, illatione evidenti, aliquam propositionem decreto Pontificio damnatam, ut *scandalosâs*, maneat formaliter, vel virtualiter damnatum, ut expressè docet in 3. part. *Crisis Theologicæ*, ad propos. damnatas ab Innocentio XI. dissert. 33. c. 4. à n. 28. Nam ex hoc infert, hanc (qui non potest recitare majorem partem Primæ v. g. licet possit minorem, non tenetur recitare minorem) nec virtualiter esse damnatam, licet (ut ille supponit) damnata sit hæc (qui non potest recitare matutinum, & laudes, non tenetur ad reliquas horas) cujus rationem dat, quia illa de majori parte Primæ, non infertur evidenter ex ista de majori parte totius Officij, eò quòd sit evidens, materiam primæ, quâ primæ, secundum quòd subest præcepto recitandi primam, esse præceptam divisibiliter, sicut constat de materia totius divini officij per septem horas distincti.

364.

Dixi, ut ille supponit, nimirum dictam propositionem damnatam esse. Nam in re id non bene dicitur: ex eo enim, quòd damnata sit hæc causalis propositio (qui non potest matutinum & laudes, non tenetur ad reliquas horas, quia major pars trahit ad se minorem) non rectè sequitur, damnatam etiam esse, vel formaliter, vel virtualiter istam: *qui non potest matutinum, & laudes, non tenetur ad reliqua*. Nam ista non est impossibilis cum illa, cum stante veritate hujus, consistere possit integra certitudo de falsitate illius; quòd non fieret, si cum illa vel impossibilis esset, vel ex illa inferretur illatione evidenti;

365.

nam si quis dicat, eum, qui non potest recitare matutinum & laudes, non teneri ad reliqua, *quia materia, etiam totius officij est indivisibiliter precepta*, aut ex alia causali; vel, precepta esse reliqua dependenter à matutino, & laudibus; cujus oppositum non est evidens; non contradicit alteri damnatae, in quantum complexè certò vera est; quibus positis:

366. Ad quaestionem initio propositam resp. probabilius esse, vi eorum decretorum, de quibus Cardenas cit. sententiam eorum, qui docent in Ecclesia non esse potestatem præcipiendi, vel vetandi actus internos, nisi indirectè solum, quatenus per se necessarij sunt, ut actus externus existat in esse physico, & morali, *actus externi humani*, secundum denominationem, sub qua præcipitur, non esse antiquatam, aut numero probabilium expunctam. Nam ea nec opponitur ulli principio certo; nec evidenter infertur, etiam virtualiter, ex aliquo decreto Pontificio, damnata; nec talem infert, ut dicemus in seqq.

367. Antequam respondeam ad ejus fundamenta, præmittendum est: quaestionem versari in eo, an potestas humana (Ecclesiastica v. g.) præcipere possit actus aliquos externos sine omni interno, qui non est per se necessarius, ut actus externus existat *in esse physico, & morali*, in quantum *esse morale actus externi* explicat, aut petit *aliquid amplius*, quam esse physicum actus præcepti, liberè positi, ut ordine, ac tempore, atque modo præscripto existat? ubi vides intali casu *actum internū* (hoc est voluntatē, & attentionem, ut actus externus, externè fiat, prout lex ipsū externè fieri exigit) à P. Cardenas non numerari inter *actus mixtos* per se requisitos *ad esse morale actus externi*, sed *aliquid amplius*, quo scilicet constituatur *in esse morali* v. g. *virtutis*, ut manifestum est ex ejus doctrina in 3. p. *Cris. Theol. cit. dissertat. 34. c. 2. a. 1. à n. 7.* Nam duplex esse *morale actus externi* considerari potest; *unum*, à quo habeat denominationem *actus humani ac liberi*, quod habetur per actum voluntatis, actum externum imperantis, ut in esse physico externè existat; alterum, à quo habeat *esse morale* in linea alicujus *virtutis*, vel *vitij*, aut *inducentis aliquem effectum moralem* v. g. *obligantis* &c.

Exemplum dat ibidem n. 8. dicens: 368. si lex humana præcipit fieri *contractum*, tunc debere intelligi *preceptum esse actum mixtum ex interno, & externo, vi precepti debet adjungi alius actus internus* (sine quo esse poterat externus) *conducens ad esse morale externi in linea virtutis, obligantis* v. g. quod non habet contractus externus præcisè *per esse morale actus liberi, aut humani*, etiam voluntariè positus, secundum omnem formam externam, nisi ei adjunctus sit actus internus, seu animus v. g. *se obligandi, aliquid petendi* &c. Sic igitur intelligendò, ex ejus mente *actus mixtos, & esse morale actus externi in esse virtutis*, ejus sententia est, eorum opinionem, vi dictorum decretorum manere nunc antiquatam, & improbabilem, qui docuerunt, non esse in Ecclesiæ potestate prohibere *actus mixtos*, seu actus externos cum internis, requisitis ad esse morale virtutis obligantis, prout nimirum hoc explicat aliquid ultra intentionem liberè, ac ritè ponendi actum externum, ut expositum est. Et in hoc casu judico sententiam, huic doctrinæ contrariam, esse probabiliorē, ex ratione data n. 366. in fine.

Ad argumenta igitur illius, & primum in n. 360. concedo Maj. N. min. ad hujus probat. conc. maj. N. min. ad hujus primam probat. in n. 361. conc. Maj. quòd certò falsum sit, *etiam post decretum Urbani VIII. licere Secerdoti pro eadem Missa duplicatum stipendium accipere, petenti applicandò partem specialissimā fructus ipsi celebranti correspondentem*; sed nego hanc (*Ecclesia non potest præcipere actus internos, qui necessarij non sunt, ut actus externus existat in esse physico, & morali solius actus externi, externè ritè facti*) esse oppositam illi; ergo sententia, quam docet Dicastillo, & alij, quorum sententiam nunc Cardenas vi ejus argumenti vult antiquatam, non opponitur illi certo principio, nec impossibilis est cum illo. *m. ostenditnr. nam, quæ impossibilia sunt, ex eo talia sunt, quia sibi contradicunt vel formaliter, vel virtualiter, & illativè; sed sententia affirmans (ab Ecclesia non posse præcipi actus internos, non conjunctos per se externo, ut physicè existat in esse morali, actus humani, externè, ritè, ac liberè positā*

positi) nec formaliter, nec virtualiter contradicit illi certæ ex damnatione Pontificia; ergo. Min. de contradictione formali per se patet; & consideranti utramque manifestum erit, nullam inter eas esse contradictionem formalem. Sed nec habent illam oppositionem virtualem. Nam, ut ei illativè, seu virtualiter opponatur, necesse est, quòd ex damnata evidenter sequatur contradictorium hujus sententiæ, sed hoc non fit. Esto enim ex illa damnata evidenter inferatur, ut certum, *post decretum Urbani VIII. non licere Sacerdoti pro una Missa duplicatum stipendium accipere, petenti applicandò partem illam fructus specialissimam*; huic tamen non contradicit etiam virtualiter, dicens: *quòd Ecclesia non possit prohibere actum internum per se non conjunctum cum actu externo, ut existat in esse physico, & morali actus humani, seu liberè externè positi*, ut manifestum est, ergo.

Deinde, *vi illius decreti*, damnatur ut scandalosa, & doceri, aut practitari prohibetur solum hæc propositio: *etiam post decretum Urbani VIII. non datur ulla lex, prohibens cum illa intentione, partem illius fructus applicare petenti, & sic acceptare duplex stipendium pro una Missa*; sed cum illa non est impossibilis ista: etiam post decretum Urbani VIII. non datur, nec dari potest ulla lex Ecclesiastica, prohibens, cum illa intentione, partem fructus illius, applicare petenti, & sic acceptare duplex stipendium pro una Missa; quando ea intentio non est per se necessaria ad hoc, ut externè, ac in esse physico liberè fiat illa acceptatio, & applicatio externa; nec etiam ex ista evidenter inferitur illa, ergo id, quod tenent Doctores, contra quos agit Cardenas cit. loco; nec impossibile est cum principio certo ex vi ejus decreti; nec tanquam antecedens evidenter infert illam damnatam; ergo eorum doctrina, vi ejus decreti, nec manet antiquata, nec numero probabili-um expuncta. Min. prob. Nam illud Urbani decretum antecedens, de quo in data propositione damnata, vel fuit præcisè declarativum, quòd sit falsum, aut scandalosum dicere, nullam omnino dari legem, quæ prohibeat illam applicationem fructus, & acceptationem talis stipendij, vel dispositivum, inducendò novum jus, & legem

Ecclesiasticam, quæ prohibeat talem applicationem, & acceptationem? Si primum? nihil illi contradicitur per doctrinam, quæ asserit, non dari legem Ecclesiasticam, quæ id prohibitum sit, ut patet ex terminis. Nam dicenti: *nulla datur lex prohibens hunc actum*; nec formaliter, nec virtualiter contradicit asserens: *quòd nulla datur lex Ecclesiastica prohibens talem actum*. Si secundum? tunc damnata solum est falsa, vi decreti, ex suppositione, quòd dicat nullam dari legem, etiam Ecclesiasticam, quæ prohibeat talem acceptationem cum ejusmodi intentione. Sed nec sic illi contradicit opinio eorum Doctorum.

Probatur. Nam vel dicit Carden. quòd Pontifex per illud decretum antecedens constituerit legem Ecclesiasticam, quæ prohibeat illam acceptationem, & intentionem internam, in quantum necessaria est, ut liberè existat ille contractus in esse physico, seu in esse externo externè liberè posito; vel etiam illam, quæ ad hoc non est necessaria? at hoc secundum negatur, & supponit, non probat Cardenas; quia hoc versatur in quæstione; primum autem non negant illi Doctores, qui libenter concedunt, præcepto, vel prohibito actu externo, etiam indirectè præcipi, vel prohiberi actus internus per se requisitos, ut actus externus externè fiat liberè, & humanò modò; non autem non necessarios; ad promissionem autem externæ applicationis fructus Missæ per se necessarius non est actus internus, seu intentio illa interna, verificans applicationem externam.

Unde not. internam intentionem, vel applicationem illius fructus dupliciter posse intelligi, vel quatenus significat actum voluntatis, quo applicatio externa, & vocalis constituitur in esse applicationis externæ, liberè volita, quæ est applicatio voluntaria, sed solius oris: vel quatenus significat actum voluntatis, qua externa, & vocalis promissio, seu applicatio constituitur in esse veræ formaliter, & consequenter in esse applicationis factæ corde. Et hujus intentionis omissionem internam negant illi Doctores, posse præcipi ab Ecclesia, cum Ecclesia prohibet, ne in praxi quis utatur eâ doctrinâ, quam continet propositio damnata, de qua n. 360. volentes, illo Urbani decreto antecedenti, solum prohiberi ab Ecclesia illam, quæ per se necessaria est,

ut illa oris, seu vocalis applicatio existat in esse liberè positæ. Nec ex hoc sequitur, *talem applicationem fore simpliciter licitam*. Nam ex hoc quòd non detur *lex humana*, directè prohibens illam *applicationem cordis*, non sequitur, illam *cordis applicationem simpliciter esse licitam*; quia cum illo stat, quòd detur *lex divina* illam prohibens. Igitur sententia dicens, ab Ecclesia non prohiberi, nec posse prohiberi illam liberam applicationem fructus liberè factam *corde & ore*, sed tantum *liberam applicationem oris*, non dicit aliquid impossibile cum eo, quod certum est, ex vi ejus decreti.

372. Ad alteram rationem ex decreto Alexandri VII. in n. 361. Resp. similiter, negandò, quòd hæc propositio (*Ecclesia non potest præcipere, vel prohibere actus internos, per se non necessarios, ut actus externus habeat suum esse physicum, liberè voluntum, at que positum in esse externo ritè externè factum*) sit impossibilis cum principio certo, ex vi ejus decreti. Nam decretum illud, vel consideratur in quantum *declarativum*, vel in quantum *prohibitivum*, vel in quantum *punitivum*? in nulla autè acceptatione illi opponitur opinio horum Doctorum; ergo. Non in quantum est *declarativum*, quòd ea propositio sit scandalosa, consequenter, quòd sit certò falsum, *satisfieri præcepto Ecclesie per confessionem voluntariè nullam*. Nam huic certæ, nec formaliter, nec illativè contradicit ea propositio Doctorum; cum veritas ejus propositionis stare possit, quin vel formaliter, vel virtualiter dicat satisfieri præcepto Ecclesie per confessionem voluntariè nullam, ut patebit ex num. seq. ergo.

373. Ad hoc exponendum not. 1. omnino concedi, quòd *confessio sacramentalis* non sit valida, nisi sit confessio cordis, & oris, hoc est, nisi cum actu externo ponantur etiam actus interni, doloris, & propositi, qui non sunt per se necessarii, ut confessio externa, in esse confessionis, *externè fiat liberè*, sed ut fiat *validè*. Not. 2. præceptum, ut, cum quis vult facere confessionem sacramentalem, eam, quantum est ex se, faciat validè, consequenter nihil omitat voluntariè, cujus defectu esset invalida, esse præceptum juris divini; atque adeò in eo casu omissionem eorum actuum interiorum esse objectum legis divinæ prohibentis eam.

Not. 3. pariter esse juris divini, ut fideles confessionem sacramentalem *ali-* 374
quando faciant; at ut fiat *hoc tempore* v. g. *tempore Paschali*, præceptum esse Ecclesie. Quare objectum directum præcepti Ecclesiastici est solum *tempus*, quo fieri debet *confessio jure divino debita*; non autem ipsa confessio sacramentalis; hinc, qui doceret: *omittens confessionem, jure divino debitam, peragere tempore Paschali, satisfacit præcepto Ecclesie*, formaliter doceret propositionem damnatam; atque adeò etiam ille, qui doceret, *quòd satisfaceret præcepto Ecclesie, tempore Paschali faciens confessionem voluntariè nullam*; quia *non faceret tempore Paschali confessionem jure divino debitam*. Ex quo clarè sequitur, eos actus internos, quibus intrinsecè constat *confessio jure divino debita*, solum *indirectè præcipi ab Ecclesia*, nimirum quatenus *tempus confessionis jure divino debita*, directè præceptum ab Ecclesia, haberi non potest in esse physico, nisi ponatur *confessio jure divino debita*. Nam tempus Paschale, in quo fit confessio voluntariè nulla, non est *tempus confessionis jure divino debita*. Duratio enim *confessionis invalidæ*, & duratio *confessionis validæ*, realissimè differunt; at hanc durationem, seu temporalem existentiam directè præcipit Ecclesia; & eam omittit, non ponens ejus modificatum, nempe *confessionem validam*; ergo revera solum indirectè respicit illos actus internos, quatenus talis *duratio* in esse solum physico illis existentibus, haberi non potest.

Dices cum Patre de Cardenas *tract. 1.* 375
de probabilit. D. 9 c. 20. a. 12. n. 439. Vel satisfacit præcepto Ecclesie, qui facit confessionem voluntariè nullam, scilicet sine contritione; vel non satisfacit? Si primum? contradicitur definitioni Alexandri VII. Si secundum? ergo omissio contritionis est violatio præcepti Ecclesiastici; ergo præceptum Ecclesiasticum interdicat omissionem contritionis; cum nemo violet præceptum per omissionem, nisi omissio prohibeatur per præceptum, vel nisi omitteudò illud, quod præceptum jubet. Resp. quòd faciens confessionem voluntariè nullam *eo tempore, quo debet ex præcepto Ecclesie*, non satisfaciat præcepto Ecclesie, non quidem violandò illud *formaliter*, & directè,

directè, *voluntaria nullitate* confessionis, omittendò substantiã confessionis jure Divino debitã; sed consequenter, & indirectè, nimirum directè omittendò *circumstantiam* confessionis jure Divino debitã, non exercendò scilicet confessionem jure divino debitam, *tempore præscripto*, consequenter omissione temporis intrinseci, quod petit præceptum Ecclesiæ. Hinc dist. conseq. ergo *omissio contritionis, ratione sui formaliter*, est violatio præcepti Ecclesiastici, neg. *illative solum, & consequenter* (quatenus secum trahit omissionem circumstantiæ, nimirum temporis, curjus esse physicum haberi non potest, nisi existat confessio jure divino debita) concedo conseq. dist. etiam secundum consequens: ergo præceptum Ecclesiasticum *directè, & formaliter* (nimirum ratione omisiã contritionis), neg. *indirectè solum, & ratione circumstantiæ*, quæ sine illa quoad substantiam haberi non potest in esse physico, C. conseq. sed hoc nihil facit ad probandum, quòd Ecclesia præcipere, vel prohibere *directè* possit actus internos, qui per se requisiti non sunt, ut *objectum ejus directum* physicè existat. Eadem distinctio adhibetur reliquis ibidem additis.

376. Sic sit casus: Titius *jure naturali* debeat Cajo centum; deinde Judex, sub pœna, ipso facto incurrenda, præcipiat Titio, *ut ipsi Calendis Maij solvat*, quod jure naturali debet; nemo dicit, Titium *formaliter* violare præceptum Judicis *propter omissionem solutionis quoad substantiam*; & eo titulo incurrere, ipso facto, pœnam præcepto statutam; sed tantum *propter omissionem circumstantiæ temporis*, nimirum, quòd solutio jure naturali debita, facta non sit *Calendis Maij*, sic res se habet in casu nostro.

377. Dices. 2. cum eodem num. 440. vel Ecclesia præcipit *duntaxat*; quòd in hoc tempore facias confessionem *externam*; vel quòd *in hoc tempore* facias confessionem validam cum omnibus requisitis internis? Si primum? ergo non violat præceptum Ecclesiæ, qui duntaxat facit confessionem externam, quamvis invalidam, cujus oppositum definit Alexander VII. Si secundum? ergo præcipit tempus in ordine ad actus internos eliciendos simul cum confessione externa. Resp. Quòd Ecclesia directè præ-

Tom. I.

cipiat *duntaxat tempus confessionis debite jure divino*, consequenter *circumstantiam ejus*, quod jure divino ponendum est; dist. conseq. ergo præcipit tempus in ordine ad actus internos eliciendos *directè debitos ex jure divino*; & *solum indirectè jure humano debitos ratione circumstantiæ*, ut hæc existat in esse physico conc. *directè debitos ex jure humano*, N. conseq. sed ex hoc non probatur intentum, ut diximus n. 366. in fine; ergo. Probat igitur solum, quòd Ecclesia directè præcipiat tempus, quo fieri debeat confessio *jure divino debita*; & indirectè confessionem jure divino debitam; quia sine hac illud existere non potest.

Dices 3. cum eodem, n. 441. tempus per se non est materia præcepti; quia tempus præcisè sumptum non est operatio hominis, nec cadit sub ejus potestatem liberam: ergo dum Ecclesia præcipit tempus confessionis validæ, exercendæ cum contritione, præcipit & confessionem externam, & simul contritionem in tali tempore exercendam; ergo Ecclesia potest præcipere actus internos in tali tempore exercendos simul cum externis. Resp. 1. reponeudò argumentum. Peccata per se non sunt materia præcepti affirmativi divini (hoc enim directè intendit positionem alicujus actus) quia peccatum præcisè sumptum, non est operatio hominis, ab illo licitè ponibilis, nec cadit sub potestatem Legislatoris, qua præcipere possit, ut peccata fiant; ergo, dum DEUS præcipit *veram confessionem peccatorum*, præcipit & *confessionem, & simul peccata*; quod est absurdum. Patet conseq. quia ibi præter confessionem externam, validè positam, præcipiens tempus ejus, præcipit non tantum circumstantiam temporis, sed etiam substantiam utriusque actus externi, & interni, ut vult dictum argumentum; & hoc non ex alio capite, quam, quia tempus secundum se non potest præstari ab homine, sed nec *vera confessio* peccati præstari potest ab homine *sine peccato in re commisso*; ergo DEUS præcipiens *confessionem veram* præcipit & *confessionem, & peccatum in re commissum*; quod non admittitur.

Resp. 2. cum distinct. Ant. Tempus, *secundum se, & præscindendò ab operatione*, cujus est circumstantia, non est materia præcepti, transf. anteced. si consideretur *in ratione circumstantiæ alicujus operationis*, aliq

M

aliq

alio jure debitæ, nego ant. ad hujus probat. eadem est distinctio. Nam licet tempus *præcisè* (in quantum abstrahit ab operatione, cujus est circumstantia) non sit operatio hominis, est tamen ejus *circumstantia*; & ut aliquid sit materia præcepti, factis est, quod sit vel operatio hominis, vel quod sit circumstantia ejus, quod est in libera potestate hominis; at sic contingit in præsentia, dum Ecclesia præcipit tempus confessionis validæ, seu jure divino aliàs debitæ; ergo. Hinc patet ad 1. consequens dicti argumenti; nam distinguo: ergo dum Ecclesia præcipit tempus confessionis validæ, exercendæ cum contritione, *indirectè* præcipit & confessionem externam, & simul contritionem in tali tempore exercendam, transf. præcipit *directè*, nego consequ. dist. etiam secundum consequ. ergo Ecclesia potest præcipere actus internos, in tali tempore exercendos simul cum externis, *indirectè*, transf. (in quantum scilicet necessarij sunt ut existat physicè circumstantia, quam *directè* præcipit) potest præcipere *directè*, nego consequ.

380. Dixi, *transseat*; nam simpliciter negandum est, quod efficaciter volens aliquem finem, necessariò debeat velle medium unice necessariū ad hoc, ut physicè existat finis. Deus enim efficaciter potest velle *pœnitentiam de peccatis commissis*, quin velle debeat *peccata commissis*; licet pœnitentia physicè non possit existere sine peccatis commissis; quia (ut loquuntur Theologi) sufficit mediū esse *vel volitum, vel cognitum ut aliunde futurum*; ergo licet *circumstantia temporis*, de confessione jure divino debita, non possit physicè existere, nisi physicè existat confessio jure divino debita (hæc est confessio externa, & actus interni, quibus in esse validæ intrinsecè constituitur) non propterea sequetur, quod præcipiens circumstantiam confessionis jure divino debitæ, necessariò præcipiat etiam *indirectè* confessionem jure divino debitam; cum hæc jam sit aliunde præcepta, & ab Ecclesia, ejus circumstantiam præcipiente, id ipsum sit jam cognitum.

381. Ad alterum principium ejusdem Authoris, in num. 364. relatum Resp. 1. dato, id verum esse, jam tamen ostensum esse, quod ex sententia Doctorum quam negamus vi dictorum decretorum antiquatam, & numero probabilium expunctam, tanquam ex antecedenti, per e-

videntem illationem inferatur ulla propositio damnata. Deinde Respond. 2. vi dati principij non sequi, *sub eadem certitudine* falsum esse antecedens, ex quo per evidentem illationem inferitur propositio damnata, qua certitudine certum est, eam damnatam esse scandalosam. Nam si una præmissarum non sit certa eadem certitudine, qua certò falsa est damnata, ex vi illationis, ex illis factæ, non habet certitudinem, nisi quam habent præmissæ; ergo si præmissæ non habent certitudinem, quam habet damnata ex vi eorum decretorum, nec falsitas antecedentis habet certitudinem, quam habet damnata ex vi illorum decretorum. Sic licet metaphysicè certum sit, *omnem currentem moveri*, & solùm probabile, *Petrum currere*, conclusio non habet majorem certitudinē, quam habeat complexio præmissarum; nec ex illis præmissis metaphysicè certum esse *Petrum moveri*.

Ex dictis colliges 1. doctrinam eorum Authorum (qui docent, *Ecclesiam non posse præcipere, vel prohibere actus internos, nisi indirectè, quatenus scilicet per se requisiti sunt, ut physicè existat objectum directè præceptum*, sive sit operatio aliqua, sive ejus solùm circumstantia) nullatenus impossibilem esse cum principio certo ex vi illorum decretorum, etiam in quantum præcisè prohibent *doceri*, aut *practicari* eam propositionem damnatam, *prout jacet*; nam dictorum Authorum doctrina neque practicat, neque etiam docet *satisfieri præcepto Ecclesie per confessionem voluntariè nullam*; prout jam ostensum est. Unde ulterius concluditur, quod nec peccet contra principium certum ex vi illorum decretorum, in quantum *punitiva* sunt. Nā si non continet culpam, nec contrahit pœnam. Omitto plura, quæ contra principia Patris de Cardenas opponi possent, ex ijs, quæ prænotavimus à n. 362. de quibus fortè per decursum: nam non omnis propositio *certò falsa est*, quæ opponitur alicui simpliciter, contentæ in alia complexa, *certò vera, solùm, in quantum complexa est*, ut patet consideranti; sic autem sæpè Cardenas comparat sententias Authorum relatè ad damnatas, quibus illæ non opponuntur, *ut damnate sunt*, nimirum, *prout jacent, & complexè sunt vera*; de quo in sequentibus; ergo.

383. Colliges. 2. quando transmisimus supra, quod propositio per sedem Apostolicam damnata, ut *scandalosa*, consequenter sit *falsa*, debere intelligi, quod *sit falsum, licere juxta illam operari*: nam quando certum est, quod aliqua operatio eo ipso, quod exerceatur, scandalosa sit, hoc est, *apta inducere ruinam spiritualem*, nequit esse licitum, aut prudenter judicabile ut verum, quod *licite, seu citra culpam exerceri possit*. Ceterum non omnis propositio *ex hoc, quod scandalosa sit*, falsa est; nam, qui de proximo (qui externè habetur vir probus) narrat gravia delicta, quæ re ipsâ perpetravit, verum dicit, & tamen hoc dictum est scandalosum.

384. Colliges. 3. ex hæcenus dictis, rectè sequi, Ecclesiam non posse præcipere, vel prohibere *directè* actus internos, *lege coactivâ*, hoc est, ita, ut talis prohibitionis transgressores pœnis coercere possit. Nam illi, cujus cognitionem habere nequit, decernere pœnam non potest; secus est indirectè, ut ex dictis liquet. Ceterum omnino fieri potest, quod potestas humana quem obliget ad aliquem actum internum, ex suppositione obligato voluntariâ v. g. ut, *si velit profiteri Religionem, habeat intentionem se obligandi* &c. ubi vides actum internum non præcipi *directè*, nisi ex suppositione, aut sub conditione, quod velit certos effectus, qui haberi non possunt sine causa, quæ, *in esse talis*, constituitur per actum internum.

§. IV.

Respondetur ad alia argumenta.

385. Antequam ea proponam, not. ex P. de Cardenas p. 3. *Crisis Theologica*, *dissert. 34. c. 2. a. 2. n. 32.* juxta illum duobus modis posse defendi sententiam, quæ negat Ecclesiæ potestatem *directam in actus internos*; primò, quod non possit in illa dari potestas, condendi legem, *nisi coactivam*, juxta quam Legislator possit judicare, & exequi pœnam, quæ relatè ad actus internos impossibilis sit in non valente cognoscere actus internos; & hoc sensu sententiam negantem à pluribus attribui S. Thomæ. Secundò si dicatur, posse ferri legem circa actus internos, non quia impossibilis sit *lex purè directiva* circa illos; sed quia is modus gubernationis,

Tom. I.

actus solùm externos imperandi, est conformior naturæ hominis, & hanc tribuit Patri Suarez l. 4. de legib. c. 12. n. 9. Primum modum ait esse falsum, & secundum principia intrinseca improbabilem; secundum autem ait, esse probabilem, non tamen niti fundamento urgenti, sed solùm cuidam congruentiæ; quo posito:

Supponit. 1. duplicem esse legem; aliam *purè directivam*, & aliam *directivam, simul & coactivam*. Purè directiva est, quæ præcipit obstringendò conscientiam; cujus obligatio soli judicio conscientiæ relinquitur. Directiva simul, & coactiva est, quæ præter præceptum imponit pœnam tacite, vel expresse; quæ etiam dicitur *lex comminatoria*. Supponit. 2. legem *coactivam* etiam esse duplicem: aliam nempe coactivam *coactione internâ*; aliam *coactione externâ*. Coactione *internâ* procedit, quæ præcipit aliquid sub pœna incurrenda ante sententiam Judicis, qualis est censura latæ sententiæ: ubi patratò delictò ad incurrendam pœnam non requiritur sententia Judicis. Coactione *externâ* procedit, cum lex imponit præceptum sub pœna à Judice infligenda exteriùs, quæ non solùm est corporalis, sed etiam potest esse Spirituality: nam quando Judex excommunicat Reum, externè procedit, & hujus generis est lex, quæ præcipit sub excommunicatione sententiæ ferendæ. his præmissis:

Docet primò, non esse *de ratione legis incommuni*, quod sit coactiva, sed solum de ratione legis *ut efficaciter inductiva ad virtutem*; rejicit igitur eam sententiam, quæ contendit, *omnem legem* esse debere coactivam metu pœnæ, taliter, quod Judex possit judicare de violatione illius, & punire: ita ut, si lex non sit hõc modò coactiva, non possit ferri à legislatore. Et quia leges humanæ de actibus internis non possunt esse coactivæ hõc modò, inde fieri, quod Ecclesia non possit ferre leges de actibus internis. Rationem contra dictam opinionem aliorum dat, quia Ecclesia potest ferre leges de actibus internis *merè directivas*; ergo non est de ratione legis *incommuni* esse directivam, & coactivam simul, seu efficaciter inductivam ad virtutem.

Ant. probat. 1 quia Princeps subicitur suæ legi concernenti bonum commune; non

M 2

non quoad vim coactivam, sed solum quoad vim directivam, ut diximus: ergo in lege separabiles sunt *vis directiva*, & *coactiva*. poterit ergo Ecclesia ferre leges directivas, obstringentes conscientiam, circa actus internos, sine eo, quod habeat vim coactivam.

Secundò, leges civiles, concernentes bonum commune universorum, obligant etiam Clericos, v. g. taxa frumenti, & aliarum mercium, facta à Principe, & tamen non ligant eos vi coactiva, sed solum merè directiva.

Tertiò, quando Regularibus in regula præscribitur oratio *mentalis*, potest Prælati præcipere orationem *mentalem* in virtute voti Obedientiæ, cui sponte se subjecerunt, & tamen hoc præceptum est merè directivum de actu interno.

389. Quartò lex *naturalis*, prout distinguitur à divina, & æterna, est solum directiva, & non coactiva ex metu pænæ. Solum enim respicit conscientiam: & optimè intelligitur, quod possit obstringere conscientiam, sine eo, quod cogat metu pænæ; ergo vis coactiva, & directiva, *in lege separabiles sunt*.

Quintò, sic sequeretur, quod Ecclesia non posset præcipere *actus mixtos* ex internis & externis. Nam si nihil posset præcipere, nisi de quo possit judicare, & pœnâ ferre; cum de actu interno (ut fatetur opposita sententia) non possit judicare, consequenter pœnam decernere; eo ipso non poterit legem ferre de actibus mixtis ex internis, & externis.

Denique bonum est argumentum ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis in argumentatione legitima: sed ex argumento immediatè antecedenti constat, esse legitimam hanc argumentationem (*Ecclesia non potest præcipere actus purè internos; ergo nec actus mixtos*) ergo bene valet: *Ecclesia potest præcipere actus mixtos; ergo potest præcipere actus purè internos*: sed hos non potest lege coactiva; ergo directiva. Sic Cardenas *cit. dissert.* 24. c. 4. a. 4. à n. 48.

390. Circa præsentem opinionem, concedo omnino, non esse de ratione legis, vel præcepti ut sic, *esse coactivam*, vel efficaciter esse inductivam ad observantiam præcepti, *metu pænæ, supponentis culpam;*

nec esse de ratione legis, aut præcepti *ut sic*, ut omitti non possit actus præceptus, nisi *per omissionem peccaminosam*, nam, ut aliquando tradidi in materia de Incarnatione, Christus habuit præceptum rigorosum moriendi, illudque liberè adimplevit, non obstante impeccabilitate, potens omittere acceptationem mortis, quin omittere peccaret, omissione scilicet positâ pro sensu diviso præcepti, existentis dependenter à scientia media, quam DEUS habuit præconsultâ libertate Christi, quod scilicet liberè acceptaret mortem, etiam nullo existente præcepto.

Nego tamen, non esse de conceptu *legis humane*, propriè dictæ, & ad jurisdictionem *fori externi* pertinentis. Quia primò id non probant rationes hæcenus allatæ à n. 388. ad primam enim Resp. verum est, Principem ligari ad observantiam legis à se conditæ; *non in vi hujus, sed in vi juris naturalis, & divini*, quo Princeps tenetur exemplò suò subditos inducere ad observantiam illius legis, juxta doctrinam superius traditam; sed dist. consequ. ergo *in lege*, prout præscindit ab *humana*, vel *divina*, separabiles sunt *vis coactiva, & directiva*, C. *in lege contracta ad humanam*, & pro foro fori constitutam, N. consequ. & reliqua.

Ad secundam rationem eadem est responsio; concedo enim, Clericos teneri ad observandam illam taxam (à Principe propter bonum commune universorum, præscriptam) at *non in vi illius legis humane* à Principe conditæ, sed *in vi legis naturalis, & divine*, quâ pars alicujus communitatis, in his, quæ spectant ad bonum universorum, tenetur concurrere, se illi conformandò per actiones, ejus conservationi debitas.

Ad tertium Resp. tale præceptum Prælati non esse *merè directivum*, nec directè imperare actum internum etiam ex vi obedientiæ; sed solum indirectè, quatenus illud præceptum Prælati imperat orationem voto promissam, seu *debitam ex vi voti*. *Non est merè directivum*; cum talis Religiosus omittens aliquam partem orationis voto debitæ (nimirum externam orationem) à tali superiore judicari, & puniri possit. Nec enim est necesse, ut judicare, ac punire possit violationem legis, in quantum est violatio voti, quæ fieri potest vel omissione actus *externi*,

ni, vel interni; quia satis est, quod omisio actus interni reddatur praesumptione cognoscibilis per omissionem actus externi. *Nec directe imperat actum internum; sed solum indirecte, quatenus imperat actum externum, decentis orationis vi voti debita, secundum quod voto est actus debitus, atque adeo, quatenus requiritur, ut ea oratio sit oratio mentis.*

394. Ad quartum in n. 389. Resp. ex e ratione solum probari, esse coactivum, seu efficaciter inductivum ad actum preceptum, non esse de ratione legis, seu precepti ut sic quod ultrò concedimus: sed ex hoc non probatur, posse dari legem humanam, quae non sit coactiva, sed merè directiva. Accedit, quod violatio juris naturalis ex vi juris naturalis sit punibilis. Nam si daretur peccatū merè philosophicum, seu praecise contra naturam rationalem quā talem, in materia gravi taliter peccans excluderetur à cognitione clara authoris naturae quā talis, prout est in se, seu a beatitudine naturali, sine qua non stat beatitudo hominis etiam ad statum supernaturalem elevati, ut alibi diximus.

395. Ad quintum Resp. ut lex dicatur coactiva, & non merè directiva, sufficere, quod Legislator possit judicare de illius transgressione, secundum quod explicat omissionem alicujus partis, sine qua non stat observantia talis legis; quo posito nego sequelam. Nec probatio rectè sequelam infert. Nam licet non possit judicare, & punire omissionem actus interni solitariè sumpti, posito tamen actu externo; potest tamen punire omissionem actus externi, consequenter aliquam partem actus mixti, si per ejus omissionem violetur praecceptum de ponendo actu mixto, quia tunc praesumitur etiam omisio actus interni, ut dixi n. 393. quod sufficit, ut rectè notat P. Illung in Theol. pract. tract. I. d. 2. a. 2. §. I. n. 12.

396. Sic, licet DEUS non possit amare peccatum, potest tamen amare suam cognitionem, ut veram denominativè sumptam, de existente peccato, licet ea cognitio ut vera dari non possit sine existentia peccati: ergo licet Legislator humanus non possit punire actum internum, sine quo non potest dari actus mixtus ex interno, & externo, tamen sufficienter verificatur, quod possit punire omissionem

actus mixti, si possit punire omissionem actus externi (sicut DEUS amat suam cognitionem) licet non possit punire actum internum, quo externus constituitur in esse actus mixti. Cognitio vera, ut vera, denominativè sumitur, quando reduplicatio solum importat cognitionem in recto, & objectum duntaxat de connotato, seu in obliquo; quando autem utrumque importat in recto, ut super utrumque cadat denominatio, sumitur quidditivè. Certum autè est, quod DEUS amans suam cognitionem ut veram de peccato, non amet peccatum; ergo nec suam cognitionem ut veram quidditivè, sed tantum denominativè.

Deinde, quando Legislator praecipit fieri aliquem actum sub certa denominatione, sub qua debitus est alio jure v. g. naturali, vel divino, ad quam denominationem requiruntur plura constitutiva, quae ratione sui non cadunt sub sensum, consequenter naturalem hominis cognitionem, satis est, quod possit cogere ad positionem actus externi, & hoc metu poenae, licet ea poena non possit infligi a Legislatore humano pro omissione singulorum, quibus intrinsicè constat ille actus externus sub tali denominatione alio jure debitus. Nam hoc ipso, quod omittatur aliqua actio externa, qua constat denominatio illius actus alio jure debiti, non fit, quod illo jure debitum est, & quidem omissione punibili à Legislatore humano, qui praecipit fieri alio jure debitum.

Ad ultimum C. maj. N. min. nam ex eo, quod Ecclesia non possit praecipere actus pure internos, ac simplices, non rectè sequitur, quod non possit praecipere actus mixtos ex internis, & externis, adeoque nulla est illatio: *Ecclesia potest praecipere actus mixtos ex internis, & externis; ergo potest praecipere actus internos simplices.* Et ideo illatio à contradictorio consequentis ad contradictorium antecedentis in hoc casu pariter est nulla, imò talis non est in dato argumento; quia laborat suppositione falsa, quod scilicet haec propositio (Ecclesia potest praecipere actus mixtos ex interno, & externo) sit antecedens, seu vi sua sit connexa cum ista (ergo potest praecipere actus internos simplices). Fallit enim primò, si velit, quod possit directe praecipere etiam actus internos, quando praecipit actus mixtos, ut constat ex di-

ctis. 2. quia ducitur argumentum à termino complexo ad incomplexum, quod in multis fallit, &c. &c.

399. Pro reliquis ex eodem Authore à n. 3. 4. not. 1. negari probabilius, quod Ecclesia habeat potestatem *directam* circa actus internos; nam licet potestas Ecclesiae à Christo data sit propterea, ut dirigat fideles ad fidem supernaturalem, qui plurimum obtinetur per actus internos: satis tamen provisum est, ad hunc finem, prout ab Ecclesia procurandum; per potestatem legis coactivae, ut inobedientes, vel discedentes à medijs, per poenas efficaciter ad eorum observantiam perducatur, cum omissiones actuum internorum (qui per se requisiti sunt, ut actus externus non tantum externè, sed etiam, secundum quod jure divino fieri debet, casu, quo talis actus externus exercetur v. g. *susceptio Sacramenti, sacri Ordinis, fuga peccati &c.*) jure naturali, vel divino, atque adeo aliunde jam prohibita sint.

400. Not. 2. quando in Tridentino *sess. 13. in decreto de sanctissima Eucharistia* interdicitur omnibus Christi fidelibus, ne post ea (quae ipsum statuit, aliter, quam ut eo decreto explicatum, atque definitum est) *credere* audeant, *directè* interdicti fidem externam contrariam illi decreto, & *indirectè* praecipit, ubi fides exercenda est, eam exercendam, prout jure divino debita est, sicut diximus de alijs objectis jure divino debitis, de quo obedientiam DEO praestandam, legibus Ecclesiae cautum est. Similia plura ibidem habet Cardenas, quae ferè in easdem solutiones recidunt.

401. Ex hoc sequitur, vi argumentorum, quae hic Author adducit, non esse falsam, & improbabilem eorum opinionem, qui docent, Ecclesiam non habere potestatem *directam* in actus internos, sed solum *indirectam*, quatenus necessarij sunt, ut existat actus externus sub ea denominatione, secundum quam debitus est alio jure v. g. naturali, vel divino, cui praestandam obedientiam potestas humana praecipit. Hinc aliud est orationem vocalem esse veram *orationem externam, seu vocalem*, etiam si non fiat cum attentione interna petendi, quod significant verba; aliud esse *orationem veram simpliciter*, qua formaliter petimus aliquid à DEO. Hinc quando Ecclesia praecipit orationem v. g. divini officij,

directè praecipit solum externam verborum pronuntiationem cum interna attentione, praeter externam, vi cujus integrè verba omnia ordine, & tempore debito, vocaliter efferantur; si autem praecipit, ut *oremus formaliter petendò, & loquendò cum Deo* (cum jure divino ad talem orationem, plures actus interni sint necessarij) praecipendò orationem jure divino debitam, solum *indirectè* praecipit hos actus internos.

Ea doctrina, quae negat potestatem *directam* legislatori humano in actus internos, confirmari potest ex doctrina Div. Thom. 1. 2. q. 91. a. 4. ubi inquirens, *an fuerit necessarium, esse aliquam legem divinam?* suae responsionis affirmativae hanc reddit rationem tertiam: *de his potest homo legem facere, de quibus potest judicare: judicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent; sed solum de exterioribus actibus, qui apparent: & tamen ad perfectionem virtutis requiruntur, quòd in utrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quòd ad hoc superveniret lex divina.* Ex hoc enim apparet, quòd S. Thomas agnoverit, quòd leges humanae non possint sufficienter actus internos vitiosos cohibere, ac iis oppositos, vel eorum omissionem ad perfectionem virtutis ordinare, prout necessarium est, ad finem supernaturalem hominum; & ex hoc intulerit necessariam esse legem ultra humanam, nimirum divinam, quae scilicet efficaciter perduceret ad vitandos vitiosos & exercendos virtutù actus internos. Hinc colligitur 1. D. Thomam, *indirectè* saltem, agnovisse, leges humanas, nec *directivè* quoad potestatem legislativam extendi ad actus merè internos, quia si negavit legi humanae (: quae saltem aliquam vim coactivam habet, metu poenae coercendi homines à transgressione legis;) vim sufficientem cohibendi actus internos vitiosos, & ordinandi ad virtutem, à fortiori negavit, legi humanae vim *directivam*. Nam haec multò minùs potest cohibere homines à malo, & ordinare ad bonum internum, si eos non cohibeat lex divina, de qua certum est, posse esse, & esse *coactivam*.

Colligitur 2. probabilius esse, potestatem *directam* in actus merè internos nulli

nulli Legislatori humano posse competere, respectu subditorum, qui culpabiliter possunt deflectere à recto. Nam humana potestas legislativa fundatur in necessitate cohibendi à malo, vel ordinandi ad bonum, quatenus ea potestas, seu lex respicit *bonum commune* hominum, à quo membra talis communitatis culpabiliter possunt deviare; sed hæc necessitas non est ad legem purè directivam, nec etiam esse potest in legislatore humano. Nam per eam neutrum obtinere potest, cum de actibus merè internis nullam habeat notitiam, ergo. Major est ex eo, quia potestas subordinata convenire non potest prudenter, aut indulgeri, nisi quantum exigit necessitas ad finem, quem subordinans intendit tanquam procurandum à subordinato, quà tali, & apud tales, quod non fit per hominem apud homines à recto facile deflectentes, nisi externè coerceri possint. Hujus ulterior ratio est. 1. quia jurisdictio, & potestas gubernandi communitatem *humanam*, per homines tanquam illius Præsides, & Rectores, debet esse ad media, quibus obtineri potest bona constitutio communitatis *humana*; quæ, cum *externa* sit, & *sensibilis*, exigit media *externa*, & *per se sensibilia*, nimirum per se judicabilia in foro externo. Secundò quia potestas legislativa, quæ humanæ communitatis gubernationi necessaria est, fieri debet per homines, & in id directè tendere debet, ut per legem à se conditam imponat necessitatem subditis, vel executionem opere præstandam; vel poenam tolerandam per Judicis sententiam, si vel ei sic visum fuerit; vel necessitas boni communis exegerit; ergo omnis alia potestas, quæ huic fini deservire non potest, humano Legislatori (utpote inutilis) à summo rerum omnium Governatore committi non debuit; & valde probabiliter, spectato illo fine, nec potuit.

404. Ex hætenus dictis sequitur. 1. sententiam Patris Dicastillo relatam à n. 355. & Authorum, qui eandem tenent, vi adductorum contra eam hætenus argumentorum non esse certò falsam, consequenter improbabilem, ex vi decretorum Alexandri VII. & Innocentij XI. ut vult Cardenas *cit. n. 356*. Hinc omnino sustineri potest etiamnum opinio dicens, po-

testatem humanam non posse actus purè internos *directè*, nimirum *immediatè ratione sui*, præcipere, vel prohibere, sed tantum *indirectè*, quatenus per se requisiti sunt, ut physicè, ac liberè existat actus externus, prout externè debet, nimirum integre ordine, ac tempore præscripto; ratio hujus est ex n. 327. Quare si per *esse morale* actus externi nihil aliud intelligatur, quàm denominatio actus externi *in esse actus humani, ac liberi* (quo sensu *esse morale* sumitur solum *generaliter*) potestate humanam præcipi, ac prohiberi possunt actus interni per se requisiti *ad esse morale* actus externi, *in dicto sensu moralitatis*; quo tamen casu sub legem humanam cadent solum indirectè actus interni.

Sequitur. 2. quando potestas humana fert legem, ponendi, vel omittendi aliquè actum externum *nullo jure altiori* (v. g. naturali, aut divino) *aliàs debitum*, sub legem illam, præter actum externum, solum cadere eos actus internos qui per se requisiti sunt ad *esse morale actus solum generale*, prout scilicet hoc importat denominationem actus externi, *humani, liberè positi*. Ratio est ex n. 330. Dixi *actum externum, nullo aliàs jure ulteriori* v. g. naturali, vel divino *debitum*. Nam aliud est, quando præcipit, vel prohibet aliquem actum, *cujus positio vel omissio*, jam aliàs jure naturali, vel divino est debita, sub certa denominatione *moralis specialis*, v. g. *validi, obligantis, divini cultus* &c. quæ denominatio, *quà talis*, essentialiter importat aliquos actus internos, à quibus formaliter habeant hoc *esse morale speciale, validi, obligantis, actus divini*, præter *esse morale generale actus humani præcisè, ac liberi*; & de his maxime procedit quæstio, quam potissimum controvertit Cardenas, & vult eos *directè* præcipi ab Ecclesia, ubi præcipit orationem divini officij, confessionem *validam annuam, Sacramentorum sumptionem, aut confessionem, celebrationem contractuum* &c. Et, in ordine ad hanc quæst. procedunt argumenta nostra contra illum.

406. Sequitur. 3. quando Ecclesia, tales actus, jam aliunde debitos jure naturali, vel divino, præcipit, vel prohibet, *non quoad ipsam positionem, vel omissionem*, sed tantum *quoad circumstantiam* v. g. ut externè *fiant tali tempore, loco, ordine, ca-*

ne, *ceremonia* actus illos internos per se
requisitos ad esse morale speciale actus ex-
terni, præcipi, vel prohiberi solum *indi-*
rectè, quatenus ea *circumstantia*, quam
directè respicit, in esse physico, & *mora-*
li solum generaliter sumpto, haberi non
potest, sine actu externo *quoad esse mora-*
le speciale, secundùm quod jure naturali,
vel divino exigitur, ut diximus jam sæ-
pius; similiter quando præcipit ipsam po-
sitionem actus jure naturali, aut divino
debiti, solum indirectè præcipi actus inter-
nos per se requisitos ad esse morale speciale
actus externi jure divino debiti, quatenus
scilicet impossibile est verificari, factam
esse positionem actus externi tali loco,
tempore, &c. secundùm quod jure na-
turali, vel divino debitus est talis actus,
nisi adsint illi actus interni. Nam esto
sacerdos millies pronuntiet verba conse-
crationis supra hostiam, vel calicem, si ta-
men desit intentio conficiendi Sacramen-
tum, nunquam verum erit, ab illo posi-
tam esse consecrationem externam, se-
cundùm quod debita est jure divino; nam
ut debita jure divino, essentialiter expli-
cat illam intentionem internam; ergo po-
sitione consecrationis externæ, sine interna,
non est positio *consecrationis jure divino*
debitæ, ac exigitur. Nam hoc utramque
petit; & sic de alijs.

407. Sequitur 4. nullam potestatem, seu ju-
risdictionem humanam (in quantum per-
tinet ad externam gubernationem huma-
næ communitatis, quæ talem) aut exten-
dere, aut posse se extendere, ad condendas
leges propriè dictas, quibus directè præci-
piat, vel prohibeat actus purè internos.
Nam, vel id fieret per legem directivam
tantùm, vel directivam, simul & coactivam?
non primum, ex n. 393. *non etiam secundum*;
quia sic deberet posse metu pœnæ, huma-
nâ potestate infligendæ, efficaciter indu-
cere ad actum illum internum; at hoc non
potest ex dictis, ergo. Et ideo rubricæ Bre-
viarij, vel Missalis, aut similium pertinen-
tium ad ritus, & certas Ecclesiæ cæremoni-
as, jure solum Ecclesiastico inductæ,
quæ non obligant in conscientia, atque a-
deo *solum directiva* dicuntur, ut expo-
nemus n. 1317. non sunt leges propriè,
etiam directivæ in eo sensu, quo lex di-
rectiva sumitur n. 386. sed tantùm illo,
quo sonant idem, ac consilium, ut dice-
mus *loc. cit.*

An, qui non potest ponere majorem par-
tem materiæ præceptæ, teneatur ad minorem?

Alij sic proponunt, an, qui non potest
A ponere integrum actum præceptum,
teneatur ad ejus partem? pro quo suppo-
nendum. 1. duplicem esse materiam
præcepti, unam *de re individua*; quæ sci-
licet commodè dividi non potest, quin in
ejus parte salvetur præceptum: alteram *de*
re dividua, quando etiam in parte salvetur
præceptum, sicut in toto, & una pars ab
alia non dependet.

Supponendum 2. in omni re præcepta
alias esse partes accidentales; alias sub-
stantiales, potiores, per se, & primò inten-
tas. Posteriores, collectivè sumptæ, fun-
dant vim obligativam; distributivè, vel
collectivè eam tollunt, quos effectus pri-
ores non habent; ita Sanchez l. 1. in *Dec-*
retal. c. 19. n. 6. Unde etiam si materia præ-
cepti sit ex se dividua, seu divisibilis, seu
constans pluribus partibus, fieri tamen
potest, quòd non sit divisibiliter præcep-
ta, ut si præcipiatur sub aliqua denomi-
natione, quæ non salvatur, nisi in com-
plexo partium, v. g. *prima, tertia, non-*
na, &c. vel quando id, quod præcipitur,
constat pluribus partibus sic, ut reliquæ
præcipiantur dependenter ab altera.

Resp. 1. quando præceptum est de re
individua, qui non potest totum, non ten-
neri ad partem. ita Sanchez *cit. n. 5.* quia
nemo obligatur ultra id, quod præcipitur;
sed si quis non potens ponere majorem
partem materiæ indivisibiliter præceptæ,
teneretur ad minorem, teneretur ultra
id, quod potest, teneretur enim ad totum
indivisibiliter; alio enim modo talis ma-
teria non est præcepta; nec alio modo
posita, poneret, quod est præceptum;
ergo. Ex hoc sequitur, voventem terti-
am partem rosarij, non teneri ad unam,
vel alteram decadem, si non potest tan-
tam partem, quæ saltem moraliter est ter-
tia pars rosarij; quia sic non potest po-
nere materiam voto promissam, quæ est
tertia pars rosarij, quæ non salvatur in
una decade; sicut nec *jejunium*, seu ab-
stinentia à carnibus cum unica tantùm
refectione intra 24. horas, si non possit
intra hoc tempus præstare talem abstinen-
tiam; Sic P. Henricus Herdinck in *M. S.*
de Legib. D. 2. c. 7. id quod docet Sanchez
consil.

consil. moral. lib. 5. c. 1. dub. 29. dicens, quod dispensatus in esu carniū, non tenetur ad jejuniū; quia *esus carniū & jejunium* se non compatiuntur; maxime, cum abstinere à carnibus, sit magis essentialē jejunio, quàm unica tantum comestio; nam in eo salvari non potest ratio specifica, cui convenire nequit ratio generica, per talem speciem contracta; jejunium autem quoad rationem genericam, atque aded sumptum, prout est commune jejunio Ecclesiastico, & non Ecclesiastico, non salvatur *sine abstinentia à carnibus*, ut per se patet; ergo nec ratio jejuniij Ecclesiastici; ergo dispensatus in esu carniū, nequit servare jejunium Ecclesiasticum, imò nec non Ecclesiasticum, quale est per annum die Veneris, vel Sabbathi.

411. Sequitur 2. eum, qui venit peractā consecratione ad sacrum, non teneri ad reliquas partes, si aliud audiendum non adest; & eum, qui nullo modo posset adesse consecrationi, licet posset adesse omnibus alijs partibus, non obligari ad eas audiendas; sic Card. de Lugo *de Sacramentis in genere D. 22. de Euchar. s. 1. n. 6.* quia reliquæ partes, sine consecratione, non sunt *sacrum*. Et ideo etiam is, qui vovit septem Psalmos pœnitentiales, non tenetur ad duos, vel tres, si non potest reliquos ad septimum inclusivè. Sanchez *cit. n. 4.* vel qui vovit 5. Pater & Ave in honorem 5. vulnerum Christi; aut qui in honorem SS. Trinitatis vovit trium dierum jejunium; quæ omnia intellige, *quoties à vovente, vel præcipiente, ratione devotionis, numerus substantialiter intenditur*. Dico signanter, *quoties numerus substantialiter intenditur*; fieri enim potest, ut numerus ille additus non intendatur substantialiter, ut fit in jejunio quadragesimali, in quo numerus quadraginta dierum, in honorem Christi, 40. diebus jejunantis, est additus tanquam pars accidentalis, ut docet Ecclesiæ praxis: hinc non sequitur: jejunium 40. dierum est præceptum; Petrus non potest jejunare 40. diebus; ergo non tenetur ad tot, quot potest. Quando autem est dubium, an vovens, vel præcipiens *numerum* substantialiter intendit? Resp. standum esse pro libertate; factum enim in dubio non præsumitur, quando quis non tenetur, & non est solitus facere.

Tom. I.

Sic Mascardus *de probationibus fol. 2. conclus. 731.* & cum eo Herdinck cit.

Sequitur 3. eum, qui ex pœnitentia tenetur certo die jejunare *in pane & aqua*, si hoc præstare non potest, non teneri ad jejunium *Ecclesiasticum*, quàm diu ad jejunium est impotens; cum nemo ad aliud, quàm, quod injunctum est, teneatur; sic Jo. Sanchez *in sel. D. 15. n. 3.* Secus tamen esset, si injuncta foret eleemosyna sex florenorum v. g. si enim non potest *omnes* erogare, tenetur ad tot, quot potest; quia finis substantialis eleemosynæ est sublevatio pauperis, quam singuli floreni seorsim ab alijs præstant; nec præsumi potest, illum numerum substantialiter, seu indivisibiliter intentum. Hinc etiam is, qui ex pœnitentia debet *orare flexis genibus* v. g. *rosarium*, si non potest *flectere*, tenetur ad illud, sedendò, aut standò, vel ambulandò, aut alio modo, quo potest; quia genuflexio est modus, non substantia injunctæ orationis; qui autem non potest substantiam rei præceptæ, non tenetur ad modum; secus, si non possit solum modum, nisi foret indivisibiliter intentus simul cum ipso actu.

Sequitur 4. juxta Joannem Sanchez *cit. n. 7.* impotentem recitare lectiones matutini, non teneri ad psalmos; quia psalmi sine lectionibus non sunt substantialiter *matutinum Ecclesiasticum*; & impotentem in alijs horis recitare capitula, & orationes, non teneri ad psalmos; quia illi sine istis non sunt substantialiter *horæ canonicæ* juxta formam à Pio V. præscriptam: ita etiã Toletus, Diana, & ex parte Sotus apud Pellizarium *in manual. regul. de horis Canonicis*.

Resp. 2. in præceptis, quæ habent materiam dividuam, dividualiter præceptam, qui non potest totum, teneri ad partem, quam potest; Thomas Sanchez *cit. n. 9.* Unde, qui non potest omnes horas divini officij recitare tenetur saltem ad eam partem, quam potest; quia materia totius officij est dividua, & dividuè præcepta; hoc enim importat divisio in septem horas, quæ significant distincta tempora, & consequenter singulas divisim intentas; cujus magnum quoque indicium est, quod singulæ horæ seorsim, licitè dici possint; & olim etiam sic dicerentur, ut notat

N

Carde-

Cardenas p. 3, *Cris. Theol. dissert. 33. c. 5. n. 40.* Accedit, quod ordinatus in subdiaconum, etsi à momento suscepti Ordinis sacri, teneatur ad officium divinum illius diei, satisfaciatur, incipiendò solum ab ea horâ, quæ tali tempore, secundùm ritum Ecclesiæ dicenda est, v. g. à Vesperis, quæ in quadragesima dici solent ante cœnam, si non ante susceptus est ordo; at hoc non stare, si omnes horæ indivisibiliter essent præceptæ præcepto dicendi divinum officium.

415. Si autem comparemus horas singulas ad partes, quibus constant, qui non potest majorem partem talis horæ (eam scilicet, quæ moraliter repræsentet totam) ad nihil tenetur, cujus ratio rectiùs sumitur ex n. 410. quia, qui non potest majorem partem *Prima* v. g. non ponendò ejus partes, quæ saltem moraliter dici possint *Prima*, non potest recitare *Primam*, & sic de alijs horis singulis. Nam, ut rectè ait Suarez tom. 1. de Relig. l. 4. c. 28. n. 26. *qualibet hora præcipitur, ut quadam actio perfecta; & ideo, si non possit ita fieri, ut nomen illud mercatur, non nascitur obligatio dicendi illam. Minor autem pars, Prima v. g. (& sic de alijs) non potest dici Prima, imò neque dimidia pars; sed oportet, ut saltem præcipua, & quasi substantialia ejus partes dicantur; ita Suarez.*

416. Dices: inter propositiones, quas *prout jacent*, ut scandalosam damnavit, & doceri, 2. Martij 1679. prohibuit Innocentius XI. hæc est in ordine 54. *qui non potest recitare matutinum, & laudes, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem*; ergo prior responsio non subsistit, imò manet antiquata, & improbabilis, ut in similibus continuò inferunt de Moya, & Cardenas. Ubi vides in hac damnata propositione, *prout jacet*, contineri duo: 1. *dictum*, seu id, quod asseritur, nimirum, *quod non teneatur quis ad recitandam minorem partem Breviarij, licet eam recitare possit, si non valeat recitare matutinum, & laudes*; & *causalem*, propter quam cesset eo casu illa obligatio, nimirum, *quia major pars trahit ad se minorem*. Sed quia non est certum, an sub hac damnatione contineatur, tam *dictum* quam *causalis dicti*, solum *incomplexè significata* (cùm damnatio expressè loqua-

tur de illa propositione *prout jacet*, adeoque sumpta *complexè*) solum sequitur, eam sic acceptam, nimirum *complexè*, damnari ut scandalosam; ac doceri, aut in usum deduci, esse prohibitam; non autem quamlibet ejus partem *incomplexè* acceptam; quibus positis:

Resp. 1. propositionem à nobis n. 415. 417. traditam, esse hanc: *qui non potest recitare majorem partem unius horæ, non tenetur ad minorem, quia, ubi non est major pars totius, quod quæ tale substantialiter præcepto subest, eo ipso abest totum, secundum quod præcepto subest*: at ex ipsis terminis patet, hanc non esse eandem cum damnata, *prout jacet*, ut videri potest repetendò illam *in num.* priori, ergo.

Resp. 2. istam propositionem, *major pars trahit ad se minorem*, 418. ex vi propositionis damnatæ, de qua n. 416. non evadere certò falsam; tum quia est axioma receptum in utroque jure, c. 1. de his, quæ fiunt à majori parte; c. quia propter 42. de electione; tum quia nec infert ullam à Sede Pontificia damnatam; nec ullo modo impossibilis est cùm principio certo, ex alicujus sententiæ declaratione ut scandalosæ, oriundò; licet concedam prohiberi ejus applicationem in dicto casu. Ratio hujus est, quia licet dictum axioma citatis locis rectè usurpetur, quia ibi est sermo de *majori parte personarum* v. g. *majori parte Capituli*; & in L. 19. ff. ad Municipalem, idem approbante, de *majori parte Curia*, quo casu omnino valet, quod major pars trahat minorem dissentientem à majori, quia minor pars tenetur sequi majorem eò, quod hujus judicium, & consilia censentur meliora, & faniora ad bonum Ecclesiæ, vel Reipublicæ, ut in cit. locis indicatur: hæc autem ratio non valet *in majori numero objectorum* divisibilium, divisibiliter præceptorum, ut patebit *num. seq.*

Nota autem signatè dici, dictum axioma non habere locum in casu, quo materia præcepti dividua est divisibiliter præcepta; secus enim est, quo talis materia dividua foret *individue* præcepta, vel intenta, ut dixi à n. 410. Nam tali casu etiam rectè dicitur, quod major pars ad se trahat minorem, hoc est, quod non valet ponere majorem partem totius, in qua

qua salvetur saltem moraliter denominatio talis totius, non teneatur minorem, in qua non salvatur denominatio totius indivisibiliter intenti; cujus ratio colligitur ex n. 410. & seqq.

420. Resp. 3. ad object. in n. 416. C. ant. N. conseq. quia etsi certum sit, dictam propositionem in n. cit. (in quantum complexè asserit, *licite omitti minorem partem ab eo, qui non potest matutinum, & laudes; quia major pars ad se trahit minorem*) esse scandalosam, & consequenter esse certò falsum, quòd usus ejus licitus sit; tota tamen damnata, prout jacet, falsitas, & oppositæ veritas, consistere potest cum veritate propositionis à nobis dictæ in n. 415. Nam. 1. dicta propositio damnata re-ctè (saltè consequenter) de falsitate condemnatur ex ea causali *universaliter usurpata*. Sic enim fallit. 1. quando materia præcepti est dividua, ac dividuè præcepta, seu intenta. Nam, qui debet solvere centum, & non potest, nisi decem, tenetur ad ea decem. Fallit. 2. quia etiam stante veritate causalis, *dictum* non subjicitur illi, ut si quis neget *matutinum & laudes*, esse majorem partem respectu reliquarum *in divino officio* officij divini. Nec enim hoc autoritate caret. Nam Castropalaus *tr. 7. d. 2. p. 6. n. 8. & 9.* expressè notat *matutinum, & laudes* non solitariè, sed cum prima, tertia, sexta, & nona esse majorem partem.

421. Quia verò quidam Doctores plures propositiones volunt, si non formaliter, saltem *virtualiter* damnatas, ex vi aliquarum propositionum, quas à Sede Apostolica damnatas esse constat, notandum, tunc solùm *ex vi* propositionis A. damnata, ac prohibita, etiam implicite, seu virtualiter propositionem B. censeri damnatam, & prohibitam, quando per evidentem, ac legitimam illationem sequitur, non stare falsitatem propositionis A (quæ ponitur certò falsa) stante veritate propositionis B. sed stante veritate hujus propositionis (*major pars trahit ad se minorem*) stat certa falsitas hujus damnata (*qui non potest recitare matutinum, & laudes, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem*) ergo ex vi hujus damnata, nec implicite, vel virtualiter est damnata, & prohibita illa, si scilicet applicetur subjecto, capaci recipere illius applicationem,

Tom. I.

prout est in casu electionis, consensus majoris partis de Capitulo; quamvis fallat, ubi materiæ, de qua Sermo est, applicari non potest, ut si materia sit divisibilis, & divisibiliter præcepta, vel debita.

Cæterùm à toto divino officio, cujus materiam relatè ad suas partes concedimus præceptam divisibiliter (nimirum quoad singulas horas, ut singulæ sunt) idem legitime dicitur, etiam de singulis horis relatè ad suas partes. Est enim magnum in hoc discrimen. Aliàs enim sicut singulas horas, etiam ut singulas, quæ sunt partes *totius officij* canonici, licite oramus, *seorsim quamlibet ab alia*; sic etiam licite diceremus unam partem (*Prime v. g.*) seorsim ab altera, quod tamen communis negat.

Dices tamen cum Patre de Cardenas *cit. n. 30.* asserente: sibi videri probabilior sententiam, quæ asserit, præceptum recitandi singulas horas, terminari ad illas divisibiliter, ita, ut teneatur quis recitare partem horæ, quam potest, esto non possit totum, aut partem majorem. Rationem dat, quia, ut præceptum censetur continere materiam individua, requiritur fundamentum urgens ad hoc asserendum; tale non datur in præsentibus; ergo. Minorem probat. 1. quia quælibet pars alicujus horæ, continens psalmum, vel orationem, est per se expetibilis ad laudandum DEUM, & devotionem augendam. 2. à pari à toto officio relatè ad singulas ejus partes; ad quamlibet horam relatè ad partes quoque suas. 3. quia cum in materia favorabili, præsertim Religionis sunt opiniones contrariæ, ex quibus nascitur dubium, ea opinio eligenda est, quæ favorabilior est Religioni, taliter, quòd probabilitas opinionis minus favorabilis limitetur, ut non maneat practice probabilis; sed contraria sententia est minus favorabilis Religioni; ergo.

Resp. transf. ma. N. min. ex n. 420. & seq. quia partes *Prime v. g.* non merentur *nomen horæ perfectæ*, secundum Ecclesiæ ritum, præscriptum à Pio V. & alijs, nisi simul acceptæ; adeoque, qui non dicit omnes ejus partes, vel saltem potiorum, non persolvit horam, secundum quod subest præcepto: Dixi: *transf. maj.* Nam, si per fundamentum *urgens* intelligatur aliud, quam *fundamentum tale, ex quo*

N 2

quis

quis, consideratis omnibus, quæ in executione alicujus actûs inseparabilia sunt, prudenter (nimirum sine nota temeritatis, ac imprudentiæ) talem actum licitum, affirmare possit, neganda est major. Nam contra legitimam rationem plus exigitur ad fundamentum probabile practicè.

425. Ad 1. prob. min. in n. 423. Resp. ex eo, quòd quilibet psalmus, vel oratio cujuslibet horæ ad laudandum Deum, & augendam devotionem expetibilis fit, malè inferri; ergo sententia dicens, partes cujuslibet horæ seorsim, esse individue præceptas, caret urgenti fundamento. Nam plura sunt præcepta de materia dividua, quæ tamen individue præcipitur, licet quælibet ejus pars seorsim ab alia sit expetibilis, & ad laudandum DEUM, & ad augendam devotionem; prout evidens fit recolenti tot versus psalmodum, in quibus singulis maximorum affectuû sensus sunt. Ad. 2. prob. ejusdem min. in eod. num. N. paritatem ex n. 422. aliàs sicut una hora seorsim ab alia; sic in qualibet hora quilibet psalmus; & in quovis ferè psalmo quilibet versus, seorsim ab alio, etiam interpositâ longiori morâ, licitè diceretur, quod est contra communem sensum.

426. Ad. 3. prob. ejusdem min. in eod. num. Resp. transmissâ majori N. min. quia contraria nobis opinio, dum maximè credit se favere Religioni, seu divino cultui per suam assertionem, obest Religioni. Cum enim hic negamus de divino cultu ex præcepto debito, nisi sequendò sententiam ex oppositis, ponatur ille cultus, non favetur, sed nocetur Religioni; at sequendò sententiam, quæ dicit debere dici partem Prima v. g. etiam minorem mediâ, si plus poni non potest, non ponitur cultus divinus præceptus; quia per hoc non ponitur recitatio Prima, sed aliquid, quod non est Prima: ergo

427. Dixi: transmissâ majori. Quia sub illis terminis videtur non posse admitti, saltem quoad ea verba: quòd probabilitas opinionis, minus Religioni favorabilis, limitetur sic, ut non maneat practicè probabilis, si concurrat cum alia probabili, magis favente Religioni. Nam ex hoc fieret. 1. quòd in administratione Sacramentorum, nunquam liceret sequi magis probabilem, quæ adest pro sufficientia jurisdictionis, si

adfit alia dicens, non esse sufficientiam jurisdictionis, licet minus probabilis; quia tunc illa, vi dati principij, non maneret practicè probabilis. Deinde probabilitas non pendet nisi à vero in apparentia, quæ faciat prudentem credibilitatem; non autem à favore. Similiter qui matrimonium contraheret, sequendò sententiam valde probabilem, imò probabiliorem, quæ diceret, non adesse tali casu inter eos impedimentum dirimens jure tantum humano, consequenter licere hic, & nunc contrahere, illicitè contraheret (nimirum ductus opinione practicè non probabili) si sciret esse opinionem aliorum, qui probabiliter dicerent, adesse tali casu inter eos impedimentum, dirimens jure tantum humano, consequenter non licere hic, & nunc contrahere, propter periculum contrahendi nulliter. Nam hæc opinio magis, ac illa, favet Religioni, seu Sacramento, cujus validâ, ac licitâ celebratione plurimum DEUS colitur.

Deinde, quando Cardenas dicit, per opinionem faventem Religioni, alteram minus faventem, non manere practicè probabilem in dubio, ex varietate opinionû nato, vel loquitur de casu, quo nascitur dubium positivum ex opinionum varietate, sic, ut quælibet ex oppositis, etiam relatè ad alteram maneat directè probabilis; vel ubi est dubium negativum, sic, ut pro nulla ex oppositis suppetat fundamentum prudens: neutrum dici potest; ergo. Min. prob. & 1. non potest loqui de casu, quo adest dubium merè negativum. Nam si ex duabus oppositis neutra est directè probabilis, relatè ad alteram, neutra potest alteram dejicere de statu probabilitatis practicæ; si enim hoc faceret, vel esset ratione principiorum actûs directi, vel reflexorum? non vi principiorum actûs directi oppositi. Nam quòd relatè ad alterum non est probabile, relatè ad alterum nequit amittere probabilitatem, quam nec habuit; aliàs non probabile in probabilitate vinceret alterum etiam non probabile. Non vi principiorum actûs reflexi, nimirum sumptorum ex regula 15. de Reg. juris in 6. quòd odia restringi, favores conveniat ampliari. Ratio est eadem. Nam quando A. relatè ad B. caret probabilitate, nequit verificari, quòd desinat esse probabile

babile per comparisonem cum B. five directè five reflexè consideretur.

429. Dices, assertum procedere de casu, quo ambæ, *secundum se*, sunt probabiles: verum nec sic dictum assertum procedit juxta hujus Authoris principia. Nam si una ex duabus oppositis relatè ad alteram non manet directè probabilis probabilitate, quam habuit absolūtè (considerata nimirum secundum se) necesse est, quòd eam perdat vel comparisonem motivorum actus directi oppositi, vel motivorum actus reflexi? *non primum*; quia probabile secundum se, per comparisonem ad alterum, pariter merè probabile directè, non amittit suam probabilitatem; sed nec amittit eam juxta principia hujus Authoris per comparisonem ad motiva actus reflexi procedentis ex illa regula, de qua n. priori. Nam si opinio secundum se probabilis, per comparisonem ad oppositam non perderet suam probabilitatem, nisi vi regulæ, cui per actum reflexum subjicitur, deberet hæc alteri opposita in vi ejus regulæ evadere certa. Nam probabile per merè probabile non vincitur; at hoc non contingit ex vi ejus regulæ ad eò indefinitè. Deberet enim universaliter certò verum esse, quòd, ubi est dubium positivum, natum ex oppositis opinionibus secundum se probabilibus, & agentibus de favore Religionis, ea quæ minus favet Religioni, relatè ad magis faventem, ex vi illius regulæ, non maneat practicè probabilis; hoc autem fallit ex plurimorum sententia, ut constat ex n. 410. & 415. ergo. Ratio hujus est, quia ipsa ea regula in plurimis restringitur, ut videri potest apud Everardum in Loco à ratione larga; Francum *in c. 1. de Tempor. ordinat. in 6.* Peckium, & alios; & contrarium in pluribus tenet ipse Cardenas, ut dictum est alibi.

430. Cæterum omnino concedo, ex duabus probabilibus, quæ sibi opponuntur circa leges, quæ directè, ac principaliter concernunt purum favorem Religionis, eam, quæ magis favet Religioni, minus faventi esse præferendam, si pro tali casu locum habeat citata regula 15. de qua n. 428. Ratio est, quia ubi pro una parte stat lex certa, illi opinioni opposita, ea, licèt probabilis, relatè ad hanc non manet practicè probabilis, sic enim probabilitas ejus per reflexionem ad eam regu-

lam, vel legem, certò applicatam dato casui, evertitur, sed ea regula decimaquinta, sub suis scilicet limitationibus est certa lex, ut passim conceditur; ergo ubi sic limitata, alicui opinioni, licèt secundum se probabili, opponitur, evertit ejus probabilitatè. Quòd autem in præsentia quæstione dicta regula, seu juris axioma certò locum habeat, & huic particulari casui, *secundum quod certum est, certò applicetur*, spectatis argumentis, quæ adducit Cardenas, certum nullo modo, imò valde dubium est: ergo. Inter alias autem illius regulæ limitationes est, ut intelligatur in favorabilibus, quæ sunt *purum beneficium Principis*; qualiter se non habent leges, ad divinum cultum imponentes onus dicendi horas canonicas; ergo.

§. IV.

An per actum peccaminosum satisfiat legi?

Supponendum. 1. objectum proximū, & adæquatum cujuslibet legis seu præcepti, imò cujusvis actus operantem regulantis, seu dirigentis, esse ipsum actum regulatum, ex ejus directione, vel obligatione ponendum; nam eòposito, sicut exigitur, adæquatè satisfiat legi, seu præcepto, & cuilibet actui regulanti, tanquam in fine suo adæquatè jam obtento quiescenti. Et ideo materia, circa quam versantur actus lege, vel præcepto debiti, sunt quidem objectum immediatum actuum regulatorum, seu præceptorum; mediatum autem duntaxat ipsius actus regulantis, legis, aut præcepti. Suppon. 2. actum ex se, ac *intrinsicè bonum*, posse vitari, hoc est, reddi *malum extrinsicè*, nimirum ex pravo fine, qui per talem actum ab eum ponente intenditur, & quæritur. Sic auditio sacri ex se, & objecto est bona; si fiat ex vana gloria, vel alio simili pravo fine, vitatur, & extrinsicè redditur mala. Nam malitia finis refundit malitiam in media; quibus præmissis:

Ad quæstionem propositam Resp. affirmativè; quia licèt actus præceptus debeat esse bonus ex objecto, & fine suo intrinsicè, nihil tamen obstat ejus vitatio ex fine malo extrinsicè, nimirum à ponente illam intento; leges enim præcipiunt substantiam actus, non modum, nisi modus sit de

intrinsicè ratione actûs, aut secundùm se, aut ut est sub lege. Hinc factò ex malo fine audito, aut pœnitentiâ sacramentali extrinsicè solùm vitiatâ satisfaci tuæ obligationi; ita Sanchez *l. 1. in decal. c. 14. n. 1.* Idem dic de impletione voti, aut juramenti, cùm sint leges particulares, quas homo sibi spontè imponit.

433. Nec obstat, quòd legislatores, per impletionem legum intendant, subditos reddere bonos; vota etiam, & juramenta sint actus virtutis Religionis, respicientis divinum cultum; quia, ut inquit Sanchez *cit. n. 3.* non respiciunt divinum cultum tanquam rem præceptam, seu tanquam finem proximum, & intrinsicè præcepti, seu legis; sed ut finem præcipientis, vel solùm tanquam modum, quæ duo non cadunt sub præceptum. Hinc præcepto jejuniij quadragesimalis satisfit ab utente per diem una tantùm refectiõne cum abstinentia à carnibus, quia sic lex jejuniij habet suum finem intrinsicè, licet inde corpus ejus non maceretur, qui est finis jejuniij solùm extrinsicè.

434. Si autem quæras, an ad implendam legem requiratur, actum fieri ex intentione satisfaciendi præcepto? ante resolutionem not. à nonnullis præmitti hanc quæstionem, an actus, quo satisfit legi, debeat esse liber? in qua re verius est, nullum præceptum affirmativum, sive naturale, sive divinum, sive humanum impleri posse per actum non liberum, propriè loquendò; quia in affirmativis præcipitur homini libero actus positivus: sed impossibile est, hominem liberum exercere actum positivum absque libertate. Si enim liber est, id, quod agit, agere vult, potens non agere: in adimplitione autem præceptorû negativorum non esse necessarium actum liberum, qua ab homine libero potest poni omissio absque positivo libertatis exercitio; ita Vasquez *in 1. 2. q. 100. a. 9. n. 8.* hinc qui nec habet, nec habere potest carnes, non satisficit, loquendò propriè, præcepto abstinentiæ à carnibus; sed nec violat. Nam amentes, ebrij, dormientes, in sensu composito suæ impotentia, licet per omissionem leges negativas non violent, propriè etiam illis non satisfaciunt; quia non sunt omissiones hominis, ut homo est, sed ita est etiam in illo casu; his positus: ad quæstionem Resp. juxta com-

muniem, non esse necessarium; quia totus actus præceptus sine illa potest poni à parte rei; ita Suarez *de relig. tom. 2. l. 4. c. 8. n. 14.* hinc is, qui audit Sacrum, inscius esse diem festum, si postea intelligat esse, non tenetur ad secundum audiendum; similiter is, qui non fuit memor voti, rem tamen, quam vovit, perfecit, non tenetur secundo perficere hoc, quod vovit. Ex ratione tamen majoris meriti, & DEO perfectiori modò placendi, laudabile est præceptum cum intentione satisfaciendi perficere.

Si quæras 2. an satisficiat præcepto, exercens actum præceptum, animò non satisfaciendi? Resp. etsi probabile sit non satisficere; quia, ut habetur in *L. non omnes ff. si cert. actus non operantur ultra intentionem agentium;* ergo si quis intendat non satisficere, non satisficit; sic Azor *p. 1. l. 7. c. 2. q. 2. & l. 10. c. 12. q. 8.* probabilius tamen esse, satisficere. Quia Superior non præcipit, ut actus fiat cum ea intentione; consequenter, cum intentione contraria non satisfaciendi, ponitur totum opus præceptum; sed posito toto opere præcepto, satisfit præcepto; ergo cum intentione contraria, ponendò totum opus præceptum, satisfit præcepto; sic Vasq. *in 1. 2. q. 180. a. 9.* in expositione literæ, *n. 5.* Lessius *l. 2. c. 37. D. 10. n. 59. & c. 46. D. 6. n. 46.* cum multis alijs. Ubi tamen nota, quòd habens hujusmodi voluntatem, non satisfaciendi, peccet mortaliter contra præceptum divinum, obligans omnes, & singulos, ut justis legibus, positivè per voluntatem contrariam sese non opponant; quia *qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit,* ad Roman. 13.

§. VII.

An eodem actu possit quis pluribus præceptis satisficere?

Resp. 1. doceri à quibusdam, uno actu pluribus obligationibus justitiæ non posse satisfieri; hoc volunt esse omnium Doctorum; quia impossibile est, supra unam, eandemque rem, cadere duos, vel plures titulos justitiæ. Verùm in Tractatu de Jure, & Justitiâ docui contrarium. Nam deflorator puellæ tenetur illam vel dotare, vel ducere; fieri autem potest, quòd

quod idem promittat parentibus deflorata; quo casu duplici titulo iustitiæ, nimirum deflorationis, & contractûs tenetur eam vel dotare, vel ducere, & tamen utriusque obligationi satisficit, dotandô, qui est unicus actus; ergo.

437. Resp. 2. in materijs aliarum virtutum posse unico actu pluribus obligationibus satisfieri, quoties obligans, rei, alio titulo debita, suam intentionem novam affigit. Hæc nullam habent difficultatem, quoties illud, cui nova accedit obligatio, habet necessariam identitatem cum illo, quod aliunde debetur; ita vovens castitatem uno actu satisfacit voto, & præcepto naturali temperantiæ. Difficultas tota est in alijs rebus, in quibus non est necessaria huiusmodi identitas; v.g. injungitur mihi per Confessarium auditio sacri die festo; in talibus casibus actus ex primo titulo debiti non habent necessariam identitatem cum actibus noviter impositis; proinde in similibus recurrendum est ad mentem ejus, qui imposuit obligationem, cujus mente cognita poterit unico actu pluribus præceptis satisfacere, si consenserit in identitate; non poterit, si non consenserit. Quod si de ejus voluntate adest probabilitas in utramque partem, poterit quemlibet ex illis eligere in sententia saltem eorum, qui tenent, licet esse usum opinionis practicè probabilis, licet oppositum sit æquè, vel etiam magis probabile.

438. Verum hoc limitat Thomas Sanchez l. 1. in decal. c. 14. docens, in illis, quæ sunt circa pœnitentiam Sacramentalem, standum pro non identitate (hoc est, ut explicat Cardenas in Crisi Theol. l. 4. d. 34. n. 17. judicandum, non præcipi eandem actionem, scilicet alio titulo, vel lege debitam) quia contingit communiter, ut confessarius, locò satisfactionis, non velit opera alia, nisi ex mente sua voluntaria. Sic divitibus non solet injungere elemosynas aliunde debitas; nec illis, qui sunt in peccatis mortalibus, opera spiritualia aliunde debita; excipe cum Suarez, nisi Confessarius nosset, huiusmodi pœnitentem in explendis pœnitentijs negligentem esse; aut ex alijs circumstantijs nollet illum ita graviter onerare; quod sæpe contingit juxta pœnitentium diversitatem.

439. Illud hic addi potest pro praxi in utro-

que foro ex Azor p. 1. l. 11. c. 14. q. 1. docente, illa, quæ ex aliquo iustitiæ titulo debentur, non posse habere rationem elemosynæ; idem cum illo tenet Th. Sanchez cit. n. 6. hinc sicut in dubio de identitate pœnitentiæ cum rebus aliunde debitis, standum pro non identitate, ita pariter in omnibus obligationibus elemosynæ. Sicut enim is, qui injungit pœnitentiam in confessione, præsumitur propriam materiã injunxisse, quando & quamdiu aliud non scitur: ita pariter injungens elemosynam; quod idem est de vovente. Nonnulli tamen statuunt hanc regulam, quæ occurrente dubio, *an sit identitas an sit distinctio actionis præcepta?* in alijs casibus, & materijs est universalis: quotiescunque, ex duabus obligationibus, neutrius propria materia est opus supererogationis, seu voluntarium, tories in dubio standum pro identitate: quia *non identitas* est onus, quod in dubio non est imponendum per c. *Contingit* 1. de jure jurando in 6. & in obicuris, seu ambiguis, quod minus gravat, est tenendum. Certa enim possessio voluntatis ab immunitate talis oneris, per superveniens dubium, *an detur dispositio imponens illud?* vincit nec debet, nec potest.

440. Uterius dubitari potest, an eodem tempore, per diversos actus, possit pluribus præceptis satisfieri? Resp. posse, quoties impletio unius non impedit impletionem alterius; sic enim ponitur, quod per ea debitum est, neque temporum diversitas cadit sub præceptum; ita Thomas Sanchez l. 1. in decal. c. 14. n. 11. 12. Hinc deducit 1. posse aliquem eodem tempore satisfacere præcepto de audiendo sacro, & dicendis horis Canonicis. 2. posse duo sacra simul audiri, & ita satisfieri voto, & pœnitentiæ injunctæ à Confessario eodem tempore; & sic de alijs.

441. Dubitari potest 2. an omittens actum duplici lege, vel præcepto debitum, committat duplicem culpam? Resp. quod communis responsio sit, tunc non committi, quoties illa præcepta spectant ad eandem virtutem sub eodem motivo: tunc committi, quando non spectant; vel, si spectant, non sub eodem motivo. Exemplum primi habes in concurrentia diei festi, & dominicæ; jejunijs quadragesimalis, & vigiliæ:

gilia: exemplum posterioris est in sacro debito ratione festi, & poenitentiae injunctae à Confessario, vel in obligatione festi, & voti, vel juramenti &c. Cum autem superior non semper diversas obligationes, licet sint de eodem specie actu, uni numero actui affigat, non statim valet in hac materia argumentum à pari. Sit enim casus, quòd incidat in diem dominicum festum S. Andreae Apostoli: hoc casu sunt duo praecepta numero distincta, auditionem sacri eodem die praecipientia; quibus tamen juxta Thom. Sanchez cit. n. 7. & alios passim Doctores, possum auditione unius sacri satisfacere, ex benigna Matris Ecclesiae mentis interpretatione. Sed ex hoc relato casu non valet argumentum ad duo praecepta hujus & alterius diei de recitando matutino, & laudibus, licet sub eorundem obligatione sit idem specie actus praeceptus, obligationis hodiernae, & hesternae.

442. Hoc argumentandi modo aliquando usus est Caramuel, ut videri potest apud Joannem de Cardenas in Crisi Theol. t. 4. d. 34. c. 2. Argumentum enim ejus erat: in occurrentia duorum praeceptorum circa auditionem sacri, uno numerice sacro satisfit duobus praeceptis: ergo unà numerice recitatione matutini, atque laudum (v. g. si fiat hodie post 4. matutinum) satisfit hodiernae, & crastinae de recitando matutino, & laudibus; consequenter constat; quia unà, eademque actione potest satisfieri duobus praeceptis numero distinctis, eodem tempore concurrentibus, sed in casu dicto sic fit: ergo. Verum ad hoc respondetur C. ant. N. consequenter ad probat. dist. maj. unà actione potest satisfieri duobus praeceptis non postulantibus distinctas actiones C. secus, N. maj. Similiter distincta min. N. consequenter quòd praecepta recitandi hodie, & cras divinum officium postulent distinctas recitationes, ex intentione Legislatoris praecipientis recitationem officij pro singulis diebus, consequenter recitationem, distinctorum temporum, probat universalis consuetudo totius Ecclesiae; secus est de auditione sacri; nam praeceptum audiendi Missam diebus dominicis, & festis nihil petit, ut fiat distinctis actionibus, aut diebus, sed tantum, ut fiat auditio sacri, quando est talis dies. Unde ipse Caramuel

el in editione 1657. fatetur argumentum à se factum non esse probabile. Vid. Carden. l. 1. n. 4.

§. VIII.

An Satisfiat legi, ponendo simul, vel Successive partes materiae praeceptae?

EXemplum talis rei est auditio sacri; 443. haec enim fit successive, & per partes: quo posito, duplex casus est, qui proponitur; primus, an huic praecepto (scilicet audiendi sacrum) satisficiat, qui duas partes sacri audit successive à duobus sacerdotibus. 2. si utramque partem audiat simul? ut, si in uno altari fieret elevatio, quando in altero diceretur introitus, & Petrus istam Missam usque ad finem, illam usque ad elevationem audiret. Quod autem dicitur de hoc praecepto, idem dicendum est de omnibus alijs habentibus materiam dividuam

In primo casu affirmativam, ut probabilem, & in conscientia tutam docuit Viennae Austriae in Universitate publica Anno 1665. P. Henricus Herdinck vir aequè pius, ac doctus in M. S. d. 2. de legib. §. 5. idque ex Coninck de sacr. q. 83. a. 7. d. un. n. 287. qui rationem dat; quia, cum Ecclesia sciat, hanc suam legem ita à gravibus Doctoribus explicari, hoc ipso, quòd permittat eorum explicationes publice imprimi, & doceri, censetur dictum praeceptum juxta eos moderari. 444.

Secundum casum probabilem censet Molfesius in Sum. tom. 1. tr. 3. c. 17. n. 37. in fine. Causam dat, quia Ecclesia non praecipit, ut Missa audiatur ab uno sacerdote. Ordo etiam successive non est de praecepto saltem gravi, paritate accepta ab horis Canonicis, in quibus, sine transgressione gravi, potest quis invertere ordinem horarum. Coninck cit. n. 288. idem docet his verbis: haec praxis parum decens est, minusque religiosa; ideoque non usurpanda sine rationabili causa. Quare eum, qui omnino spontè veniret ferius ad primam partem sacri, cum intentione audiendi partem sequentis, credo peccatum venialiter. Eandem probabilem censet Diana p. 10. t. 17. resol. 3. Leander à SS. Sac. tr. 2. D. 1. q. 65. §. 6. Dicastillo tom. 1. de Sacr. tr. 5. de Sacrif. Miss. D. 5. d. 3. 445.

d. 3. n. 40. Sed notandum, hæc à dictis Doctoribus tradita esse ante 2. Martij, Anni 1679. quo ab Innocentio XI. Summo Pontifice, inter propositiones damnatas, tanquam scandalosas, & doceri prohibitæ, prout jacent, ordine 53. est hæc: *satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul, à diversis celebrantibus audit.* Unde post hoc decretum in materia hujus 3. plures quæstiones particulares fieri possunt, in sequentibus resolvendæ, ut plenius constet de natura legum. Quare

446. Dubitatio est 1. an opinio docens, satisfieri successiva auditione duarum partium ex duplici Missa, incidat in 53. propositionem damnatam ab Innocentio XI. seu, an hæc propositio: *qui serò venit ad sacrum* (v. g. primò ad pulsum pro consecratione) *satisfacit præcepto, audiens ex secundo sacro partem neglectam*, incidat in dictam propositionem damnatam? Responsio est negativa; ita Cardenas p. 3. Cris. Theol. dissert. 32. c. 6. n. 50. Cujus ratio est, quia damnatio dictæ propositionis 53. solum loquitur de simultanea auditione duarum, aut plurium partium Missæ; hæc autem propositio, de qua quæritur, loquitur de successiva auditione duarum medietatum Missæ: ergo hæc nullo modo, saltem formaliter, incidit in illam, prout jacet.

447. Dices: licet propositio in num. priori, non sit formaliter, & expressè damnata; est tamen damnata virtualiter; probatur; quia illa opinio, vel propositio, *damnata una*, manet damnata virtualiter, seu in vi hujus, quæ est impossibilis cum ea damnata; sed hoc habet ea opinio, seu propositio; ergo. Min. prob. Nam ex illa, tanquam antecedenti, inferitur damnata: si enim in hoc argumento (*non satisfit præcepto simultaneâ auditione duarum medietatum Missæ; ergo nec auditione successiva*) negetur consequ. & assumatur pro antecedenti hoc contradictorium consequentis: *præcepto Ecclesiæ satisfit auditione successiva duarum medietatum Missæ*; arguaturque ad contradictorium antecedentis, rectè inferitur damnata: ergo præcepto Ecclesiæ satisfit auditione simultaneâ duarum medietatum Missæ. Nam hic argumentandi modus certò valet: ergo.

448. Sed Resp. N. ant. ad hujus prob. Resp. Tom. I.

trans. ma. si loquatur de opinione evidenter impossibili cum damnata; non autem secus; ratio hujus est ex dictis: sic distinctâ min. N. consequ. Similiter ad prob. min. Resp. eam procedere, si propositio controversa, tanquam antecedens, per evidentem illationem, inferat damnatam; non autem secus. Quare, ut hoc fiat, utendò illo argumentandi modo, dicendum: *tunc ex contradictorio consequentis evidenter concludi ad contradictorium antecedentis, quando primum antecedens, ad cujus contradictorium arguitur, evidenter infert suum consequens*; sed hoc in præsentem non contingit. Nam hoc antecedens: *non satisfacit præcepto simultaneâ auditione duarum medietatum Missæ*; nullâ ratione evidenti inferens hoc consequens: *ergo nec satisfacit successive auditione*. Hujus autem ratio est; quia ratio antecedentis non est communis consequenti. Ideo enim auditione simultaneâ non satisfit, quia præceptum audiendi Missam est de objecto successivo (nimirum auditionem Missæ successive præstando) ex natura talis objecti; consequenter auditio præcepta est *auditio successiva*, nimirum partis post partem; quo, quia caret auditio *simultaneâ*, antecedens illud evadit falsum, consequenter non inferens falsitatem consequentis, in quo asseritur auditio successiva.

Hinc notandum, etsi verum sit, legitime argui à contradictorio consequentis, si negetur, ad contradictorium antecedentis, quod concedi ponitur, si, quod pro antecedenti ponitur, sit *verè antecedens*, hoc est, connexum cum consequenti ex medio communi utrique, ac respectu utriusque necessarij. Nam si tali casu negetur consequentia; eo ipso etiam negari debet connexio antecedentis (quia sublatò terminò connexionis, tollitur vel formaliter, vel consequenter connexio) ergo ut à contradictorio consequentis ad contradictorium antecedentis valeat argumentum, non satis est, poni aliquam propositionem consequentis non, illativam aut cum eo non connexam; sed oppositum requiritur; id, quod in præsentem casu non contingit ex medio necessario, & communi, ut ostentum est.

Hinc P. Suarez de Eucharistia. d. 88. 450. sect. 2. ait, opinionem, quæ affirmat, licitam sacri auditionem successivam, propter autho-

authoritatem Doctorum, non posse practicè condemnari (intellige donec alià lege certà, quæ in præsens non est, reprobetur) & ideo ibidem expressè dicit: illum, qui ex dicta sententia operabitur, non peccaturum mortaliter; & Cardinalis de Lugo d. 22. de Eucharist. n. 8. eam sententiam admittit tanquam probabilem extrinsecè. Ratio autem hujus sententiæ est; quia opinio asserens satisfieri præcepto successivâ auditione duarum medietatum Missæ, non habet contra se principium certum, cum quo componi non possit, & habet pro se rationes valde congruas, quæ consideratis omnibus, in executione inseparabilibus, citra notam temeritatis, aut imprudentiæ sufficiant ad asserendam eam satisfactionem; consequenter exerceri potest sine peccato; ergo manet practicè probabilis. Prima pars constat ex n. 448. & constabit amplius à n. 455. secunda patet tum ex præsumptione de tantis Doctoribus, qui eam tradiderunt, utique ad hoc asserendū ex talibus motivis, quæ citra notam imprudentiæ illum eorum assensum merebantur; tum etiam inspectis rationibus, quibus ipsi procedunt in assertionis illius probatione, quæ reverà nullo contrario certo infringuntur. Tertia verò pars constat ex confessione contrariorum, qui licet hanc opinionem non teneant, tamen practicè probabilem censent.

451. Dices. Opinio tenuiter probabilis, non est practicè probabilis; sed opinio de successiva auditione est tenuiter probabilis; ergo. maj. prob. ut propositio sit practicè probabilis, necesse est, quòd licitè, & absque peccato formali possit deduci ad praxim; seu, quòd, dum eam opinionem sequimur in praxi, censeamur prudenter operari; sed hoc non fit, cum sequimur opinionem solùm tenuiter probabilem; hoc constat ex damnatione tertiæ propositionis in decreto Innoc. XI. contentæ, ubi damnatur hæc: generatim, dum de probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui (modo à probabilitatis finibus non exeatur) consisti aliquid agimus, semper prudenter agimus; min. primi Syllogismi etiam probatur; quia illa opinio est tenuiter probabilis, de cuius probabilitate dubitant non pauci Viri docti; sed de probabilitate hujus opinionis dubitant nò pau-

ci Viri docti. Nam 1. Suarez cit. c. 5. ait; propter rationes contra illam opinionem à se, & alijs allatas, sibi semper suspectam esse visam illam doctrinam, videreque se, illam, nonnullis Theologis, ac Jurisperitis, displicere; & Azor p. 1. Instit. moral. l. 7. c. 3. q. 3. ait: mihi sanè illa sententia magis arrideret, si aliquà firmâ ratione, aut argumentò niteretur. Et ob has rationes Cardenas cit. n. 61. ait: si solùm attendamus principia intrinseca illius propositionis, non esse practicè probabilem; secus, si extrinseca, & Authoritatem. Porro majorem primam probat Cardenas disfert. 4. c. 5. quia opinio dubiæ probabilitatis, non est practicè probabilis, quam diu talis manet; sed opinio tenuiter probabilis, est opinio dubiæ probabilitatis; ergo opinio tenuiter probabilis, non est practicè probabilis; sed opinio, de cuius probabilitate dubitant non pauci Viri docti, est dubiæ probabilitatis; ergo etiam est tenuiter probabilis.

Sed Resp. ad argumentum, transf. maj. 452. N. min. ad hujus prob. Resp. dist. maj. illa opinio, in se, & absolutè, est tenuiter probabilis, de cuius probabilitate practica dubitant non pauci Viri docti, N. maj. est tenuiter probabilis respectivè, & quoad illos, qui sic dubitant, transf. maj. dist. pariter min. sed de probabilitate intrinseca opinionis, de qua n. 444. dubitant non pauci Viri docti, transf. de illius probabilitate extrinseca, N. min. ex n. 450. ergo illa opinio, de qua n. 444. est tenuiter probabilis solùm respectivè ad illos, qui sic dubitant, transf. in se, & absolutè, N. conseq. Et quoniam etiam illorum dubitatio non est de probabilitate illius opinionis extrinseca, sed solùm intrinseca, ut constat ex n. priori, ad summum, vi transmissorum, sequitur illam opinionem quoad probabilitatem intrinsecam, esse tenuiter probabilem, non absolutè; sed solùm respectivè. Ad prob. maj. 2. illam propositionem: opinio dubiæ probabilitatis, non est practicè probabilis, posse multos habere sensus, nec omnes veros. Nam si idem sonat opinio dubiæ probabilitatis, ac ista: opinio, de cuius probabilitate dubitant non pauci Viri docti, ex dictis constat, sic indefinitè prolatam, esse falsam, quia opinio, de qua in præsens agimus, etiam secundum Suarez, & Cardin. de Lugo,

Lugo, est practicè probabilis, extrinsecè, ut constat ex n. 450. imò & secundum Patrem de Cardenas in n. 446. & tamen de illius probabilitate *intrinseca* ipsi dubitant. Secundò, si *ly opinio dubie probabilitatis* idem significet, ac opinio *non paucis dubitabilis* quoad gravitatem fundamenti, ac licitum usum in praxi, evincit solùm *relatè ad illos sic dubitantes*, non esse practicè probabilem; non autem *in se*, & *absolutè*. Certissimum enim est, multis etiam Viris doctis, opiniones suas videri firmissimas; & oppositas illis omnino falsas: & tamen sæpè fit, quòd hæ in se, & absolutè; imò & respectivè ad alios æquè doctos, habeantur veræ, ac solidæ.

453. Quare not. 1. in moralibus, per *opinionem probabilem intelligi talem, que in re, & questione incerta prudenter approbat ut verum, actionem aliquam posse, vel non posse fieri citra formalem culpam conscientie; & si etiam consideratis omnibus circumstantijs, in executione talis actus inseparabilibus, idem prudenter affirmet, dici probabilem practicè*. Not. 2. ex ipso de Cardenas *cit. c. 3. à n. 15.* terminum *probabile*, sic sumptum, ut mox dictum est, additione hujus: *tenuiter*, non tam diminui, quàm alienari, & distrahi à proprio suo significato, quod in vera acceptione *ly probabile*, prout significat fundamentum grave, ac dignum, quo quis nixus, non temerè, nec imprudenter procedit in asserendo aliquid esse, vel non esse licitum in praxi, importat. Rationem dat, quia *tenuitas* probabilitatis denotat *levitatè fundamenti*, atque ad eò importat *carentiam gravis fundamenti*, cujus oppositum sonat *ly probabile*. Hoc autem sensu, sumendò *tenuiter probabile*, omnino concedo, *non esse practicè probabile*; quia revera nemo potest in re, concernente peccatum, prudenter sequi iudicium, quo procedit ex fundamento *tenui*, hoc est, *absolutè levi*, præfertim cum in contrarium stat fundamentum *grave*, nimirum suadens in his circumstantijs, non licere ex tali fundamento ad executionem procedere: an autem opinio, *de cuius probabilitate intrinseca dubitant non pauci Viri docti*, ex hoc ipso, prudenter dici possit *tenuiter probabile*, hoc est, destituta, & carens omni fundamento gravi, quando eam tenent a-

Tom. I.

lij æquè docti, ac publicè professi etiam typo, præmissaque approbatione legitimâ, mihi quidem videtur non rectè dici, præfertim, quando etiam ipsi contrarij iudicant illam, propter eam docentium auctoritatem, esse practicè probabilem, at id contingit in præsentì, ut constat ex n. 450. ergo. Hinc ad summum tunc concedi posset, *opinionem aliquam* ex hoc, quòd de illius probabilitate dubitent non pauci Viri docti, *esse tenuiter probabilem*. 1. quando dubitant de probabilitate illius tam extrinseca, quàm intrinseca. 2. quando probabilitas, seu fundamenta intrinseca, quibus à suis Patronis propugnatur, redduntur per contrariorum rationes vel certò falsa, aut absolutè levia, seu non digna, quibus Vir doctus citra notam imprudentiæ, aut temeritatis, præbeat assensum; id, quod in nostro casu non contingit.

Sed ulteriùs urget P. Cardenas, qui censet, opinionem (quæ docet, satis fieri præcepto audiendæ Missæ, *successivè* audiendo duas, vel plures ejus partes) non esse ab intrinseco probabilem, desumens primum argumentum ex P. Suarez *d. 88. de Euchar. sect. 2.* quia præceptum audiendi Missam, exigit audiri *unam Missam totam*: sed illæ duæ medietates non constituunt *unam* Missam; cum revera non sint *unum* sacrificium; ergo non impletur præceptum audiendò, etiam *successivè* illas duas medietates. Alterum argumentum affert P. Jacobus Illung *in Theol. pr. tr. 5. d. 2. n. 161.* diversorum sacrificiorum partes, singulæ ad singula sacrificia tanquam ad fines suos particulares, ac individuales, per intentionem ministri ita determinatè ordinatæ sunt, ut nequeant in unum sacrificium coalescere, sicut nequeunt partes diversorum officiorum, canonicorum, diversis diebus affixorum, coalescere in unum officium canonicum pro eadem die recitandum. Tertium argumentum sumitur à paritate de auditione *simultanea*, ad *successivam*, de quo, ubi & alijs, quibus Cardenas à finibus practicè probabilitatis *intrinseca* excludit opinionem, de qua in præsentì, jam retulimus, & solvimus à n. 452.

Resp. opinionem, quæ negat satisfieri 455: præcepto Ecclesiæ, per duas medietates Missæ, diversorum sacrificiorum, etiam *successivè* auditas, esse ac censeri ab alijs

O 2

etiam -

etiãnum *probabilem*; & à multis oppositã *probabiliorẽ*, sed *non esse certam*. *Probabilem* censent complures relati apud P. Illung *cit. n. 161*. oppositã *probabiliorẽ* Fagundez, Suarez, & alij: sed *non certam*; tum, quia complures sententiam affirmantem, ut *probabilem* defendunt, ut Layman *l. 4. tr. 5. c. 3. n. 4*. Tannerus, Navar. Bonacin. & complures alij apud eundem *cit. n. 161*. relati; tum, quia rationes, quibus utuntur Patroni sententiæ negantis, hanc nullatenus *certam* reddunt. Nam ad 1. Resp. C. ma. N. min. ad ejus prob. Resp. cum dist. illæ duæ medietates Missæ, *successivè audite* à diversis sacrificantibus, non sunt *unum sacrificium quoad effectum sacrificandi*, transf. *quoad effectum audiendi Missam*, N. Dixi. 1. *transseat non esse unum sacrificium quoad effectum sacrificandi*; nam in re non subsistit; si enim Sacerdos post consecratum panem, repente moreretur, & alius reliqua perageret, quoad effectum sacrificandi foret unum sacrificium, cum utraque pars ad eundem finem hujus sacrificij tendat.

456. Dixi 2. negandò, *non esse unum sacrificium quoad effectum audiendi Missam*. Nam cum contrarij dicunt, requiri *unum sacrificium*, vel volunt. 1. *unum unitate celebrantis*? vel 2. *unum unitate ordinis partium Missæ ad invicem*? vel 3. *unum integritate*, seu integrum, cui scilicet nulla pars substantialis, vel etiam integralis desit? si hoc postremum? certum est illas medietates facere sacrificium, seu Missam, cui nulla pars desit, ut ponit casus, adeoque *unum integritate*; si dicunt primum? id sanè *certum* non est; & probabilissimè negatur, ut constat ex instantia num. prioris. Si autem velint secundum? pariter non certum, sed solum probabile est, sic exigi *unum*. Deinde, vel per *unitatem ordinis* intelligunt eam, quæ est *ex institutione*; vel quæ est *ex intentione sacrificantis*? sed profectò alterutrum requiri, rationes illorum non demonstrant; ergo. Deinde, licet concedam, *sacrificantem* obligari, ut, cum sacrificat, servet ordinem, quem ex institutione habet ordo sacrificandi; sed hunc etiam ordinem esse graviter præceptum *audienti*, probabiliter quidem dicitur; sed ratione certã non evincitur. Nec aliud evincit paritas, quam aliqui desumunt ab unitate officij divini.

Ad 2. in n. 454. Resp. cum dist. diversorum sacrificiorum partes, ab intentione ministri sic determinatè ordinatæ sunt, ut nequeant in *unum* sacrificium cõalescere, si loquatur de *unitate* sacrificij *desumpta ab unitate celebrantis*, vel ejus intentione, transf. si de unitate integritatis Missæ, N. si enim velint, *esse sub præcepto unitatem* consurgentem ex partibus Missæ *unius celebrantis*, vel *intentionis ejus*, eo ipso dicunt esse præceptum, quod est in quæstione, an sit præceptum? unitatem autem integritatis haberi in dato casu, ex dictis constat; nec aliam intendi plus, quàm probabiliter, evincunt Negantium argumenta. Id quod in eodem argumento num. 454. desumitur à partibus diversorum officiorum Canonico-
457. rum, patitur easdem solutiones. Vix enim probavit pars adversa, *certum esse*, non satisfieri obligationi persolvendi horas Canonicas ab eo, qui putans cras esse festum, hodie de illo recitat matutinum, & laudes; & cras advertens errorem, reliqua orat de feria illa occurrente.

Dubitatio altera est, an satisfiat legi, vel præcepto, *simul tempore* ponendo ejus materiam dividuam, divisibiliter præceptam. Dupliciter fieri potest, totum aliquod, constans partibus dividuis, divisibiliter præceptis, esse debitum lege. 1. si totum, quod naturã suã, institutione, vel juris dispositione, aut etiam legis intentione, non sit *successivum*; 2. si sit *successivum* ita, ut aliàs non retineat denominationem, sub qua per legem, quæ ejus positionem directè intendit, præcipitur; quo posito: Resp. satisfieri præcepto, per simultaneam positionem partium materiæ dividuæ, divisibiliter præceptæ, si totum divisibiliter præceptum *non sit successivum* naturã suã, juris dispositione, aut legis intentione. Ratio primi est, quia præcepto satisfit positione totius rei præceptæ quoad substantiam, & modum intrinsecum; at ponendò simul partes materiæ divisibilis divisibiliter præceptæ, quando non est *successiva* uno ex prædictis modis, ponitur tota res præcepta, quoad substantiam, & modum ejus intrinsecum; quia supponitur idem poni simul, quod poneretur *successivè*, nisi quòd omittatur *modus successivæ positionis*, quæ, ut ponit casus, non est de ratione totius præcepti, aut lege debita; ergo.

60. Ratio secundi est, quia, quando totum, quod ponitur sub lege, est naturâ suâ, vel legis dispositione, aut ex intentione legis successivum, modus successivæ positionis est intrinsecus rei præceptæ; ergo nisi successivè ponatur materia illa dividua, non ponitur materia illa dividua, non ponitur materia præcepta, secundum quod subest legi, vel præcepto; at sic non satisficit legi, aut præcepto; ergo. Quoad secundam partem (quod satis faciat præcepto, simul tempore ponens plures partes materiae dividuæ, v. g. *simul plures partes Missæ à pluribus sacerdotibus celebrantibus*) probabile censuit Molfesius, & alij, ut constat ex dictis à n. 445. Sed hodie post Constitutionem Innocentij XI. de qua superius n. 445. ea opinio sustineri non potest. Nam ex propositione 53. inibi damnata, certum est, quod sit scandalosa opinio dicens, *satisfieri præcepto Ecclesie, de audiendo sacro, per eum, qui duas ejus partes, imò quatuor simul, à diversis celebrantibus audit;* ergo.

459. Dices cum Diana, p. 10. tract. 15. resol. 3. licitum est audire simul duas Missas, simul concurrentes in altaribus conjunctis, licet una debita sit præcepto, altera voto; at sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem; ergo sicut satisficit obligationi, audiendò simul duas missas secundum se totas; ita satisficit audiendò simul duas partes missæ. Respond. datâ majori dist. min. sicut se habet totum ad totum, ita se habet *pars illius totius, ad partem hujus totius*, transf. *ejusdem totius*, neg. min. & conseq. Aliàs enim, ut rectè notat Cardenas *dissert. 32. c. 5. a. 1. n. 40.* valeret hoc argumentum in casu quo *Transumptum* (imago v. g. perfectè simile est suo *exemplari*: sicut se habet *transumptum ad exemplar*, ita se habet *pars transumpti*, consequenter valeret subsumere: sed *caput transumpti est rotundum*; ergo et am. nasus, vel pes ejus est rotundus &c. quod malè dicitur.

§. IX.

An prolatio sententiæ Principis constituat legem pro similibus?

460. Ante resolut. not. 1. per *sententiam* hic intelligi mentem, ac voluntatem Principis, sive Ecclesiastici, sive Laici, quâ

vel declarat, vel constituit, aut definit, quid in hac, vel illa materia, hoc, vel illo casu agendum, vel omittendum sit? Not. 2. dupliciter fieri posse, quod Princeps aliquis dicat, proferatque sententiam in certa materia, vel casu; 1. *solum declarandò legem à se, vel antecessoribus suis latam.* 2. *decidendò questionem litigiosam*, quod fit, quando pronuntiat super ea secundum leges vel à se, aut Prædecessoribus; vel à jure divino, & naturali statutas. Not. 3. *sententiam merè declarativam legis* antè conditæ, extendi solum ad præterita, ut notat Layman in c. *quoniam*, de constitutionibus, in 6. quia, *qui jus præcisè declarat, nihil de novo condit; sed quod antè positum est, denuntiat; argum. L. Heredes palam, 21. §. si quid ff. de Testament.* ubi generatim dicitur: *qui declarat, nihil tunc dat, sed datum significat.* Et ideo Doctores communiter dicunt: *magis obligat lex antiqua declarata, quàm nova declarans.* Ex hoc sequitur, ex prolatione sententiæ *merè declarativæ*, à Principe data, non induci novam legem; sed solum effici, ut lex illa declarata, obliget secundum sensum à Principe expressum. Nam per ejusmodi declarationem manifestatur mens, & intentio Legislatoris, à qua pendet vis obligandi, quam importat lex.

Potissima quæstio est, an sententia litis, aut litigiosæ quæstionis decisiva, in certo casu, materiâ, vel causâ, etiam pro similibus decidendis constituat legem, quando data est cum causæ cognitione? Communis opinio Doctorum ex utroque jure sequitur affirmativam cum *Felin. in Rubric. de Rescript. n. 1. Jalone in L. 1. ff. de constit. princip. & L. 1. ff. de Ferijs, à n. 23. &c. fundantur potissimum in L. ult. C. de legibus*, ubi sententia, inter partes data, cum cognitione causæ, pro lege habenda dicitur: *negativam tamen sequitur Covarr. 4. decret. p. 1. c. 7. §. 4. n. 15. 1.* quia sententia decisiva, *in quantum talis*, non respicit *directè bonum commune*, sed bonum speciale aliquorum, quorum causa in ea lite, secundum jus prævalet. 2. quia lex præcipiens versatur circa futura, decisio litis solum declarat jus præexistens inter partes. 3. quia lex est juris constitutio, non declaratio; decisio autem secus. 4. quia *L. 2. C. de legib. ait Imperator, quod ex relationibus, vel suggestionibus*

stionibus judicantium Procerum, introducto negotio, statuimus, generalia jura non sunt.

462. In hac quaestione videtur distinguendum, ac dicendum probabilius esse, nullam sententiam decisivam, ex eo *præcisè*, quòd *decisiva sit*, habendam esse pro lege; secus tamen, si Princeps aliquo signo declaret, velle se, ut in similibus deinceps hæc sua in præsentī casu decisio, pro lege habeatur. ita Suarez *l. 3. de legib. c. 15. n. 16.* quem citat, & sequitur Castropalaus *tr. 3. de legib. D. 1. p. 8. à n. 5.* quâ distinctione videntur conciliari posse prædictæ sententiæ, ut Felinus, & alij intelligantur juxta secundam; Covaruvias juxta primam partem datæ distinctionis. Ratio primæ partis est ex n. priori; nam sententia *decisiva*, quâ talis, revera directè solùm respicit particulare, ac privatum bonum ejus ex partibus litigantibus, cujus merita secundum leges, & jura, meritis alterius præponderant; lex autem propriè dicta (ut constat ex dict.) naturâ suâ *directè* respicit bonum commune. 2. quia sententia *decisiva*, quâ talis, non est constitutiva juris, aut legis, sed tantum applicativa juris, & legis præexistentis, pro parte unius, & non alterius. Accedit (prout opportunè observat Castropalaus cit.) facile posse evenire, quòd sententia decisiva (si ex propria opinione procedat) errorem contineat. Talem continebat ea sententia, quâ judicatum fuit, matrimonium ratum dissolvi per subsequens consummatum, cujus mentio fit in *c. licet*, de sponsa duorum; & altera, de qua fit mentio in *c. quanto*, de divortio, ubi judicatum fuit à quodam Prædecessore Innocentij III. (sed privato solùm sensu) matrimonium fidelium solvi per alterius lapsum in hæresim, vel Apostasiam à fide. de quo agimus *lib. 4. decretal.* Ratio secundæ partis est; quia si Princeps sufficienter declaret, se velle sententiam suam, certæ causæ decisivam inter partes, deinceps haberi pro lege in similibus, non facit legem *in quantum decisiva est*; sed in quantum per voluntatem reflexam hanc decisionem ordinat in commune bonum tanquam regulam à se præscriptam, in similibus causis observandam.

463. Quæri autem potest 1. unde cognoscatur, quòd Princeps habeat hanc voluntatem, quâ censetur declarare, quòd de-

cisionem suam in hac causa, velit deinceps observari pro lege in similibus? respondet Castropalaus *cit. n. 5.* quòd tunc, si mandaret sententiam suam inferi corpori juris, aut aliâ solenni formâ id publicaret. Nam sic Corpus juris canonici potissimum constitutum est; & habetur in *c. in causis, 19. de sent. & re judicat.* ubi dicitur, *in causis, quæ Summi Pontificis judicio deciduntur, & ordo juris, & vigor aequitatis est subtiliter observandus. Cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter judicare.* Nisi fortè cum aliquid (causa necessitatis, & utilitatis inspectâ (dispensativè duxerit statuendum.

464. Quæri potest 2. an, quòd dictum est de sententia Principis decisiva litis inter privatos, etiam dicendum veniat de illius epistola, & rescriptis? R. esse distinguendum. Nam talis epistola, vel rescriptum, aut est *purè decisivum litis* secundum leges antè conditas, aut *merè declarativum* juris præexistentis, aut *novi juris constitutivum*; si *merè decisivum litis*; omnino idè tenendum de tali epistola, vel rescripto, quòd diximus à *n. 462.* si *merè declarativum juris* jam præexistentis? subdist. nam vel declarat jus præexistens, sed à se conditum? & eo casu tenendum est, quòd diximus *n. 460.* jus illud in eo sensu, quem declarat Princeps, accipiendum esse: vel declarat jus præexistens, sed naturale, & divinum? & tali casu vim legis non obtinet, nisi non opinione suâ privatâ, sed potestate Vicaria sibi à Christo datâ utatur; propter dicta alibi: si denique talis epistola, vel rescriptum, est *novi juris constitutivum*, in commune bonum, directè intentum? omnino vim legis habet, ut deciditur *L. 1. ff. de constitut. Princip.* ibi: *quodcumque Imperator per epistolam constituit, vel edito præcepit, legem esse constat*; & *cit. L. ult. C. de legib.* ubi habetur: *sententiam inter partes datam cum cognitione causæ, pro lege habendam*; quòd intellige de sententia, non in quantum litis præcisè decisiva, ut constat ex *n. 462.* sed signo Principis declaratâ, quòd pro lege haberi velit; ita Suarez *cit. L. 3. c. 15.*

465. Quæri potest 3. quid dicendum de sententia, epistola, vel rescripto Prælati, vel Magistratûs alicujus, alteri subditi, habentis tamen potestatem legislativam pro suis subditis? R. sententiam litis præcisè decisivam,

firmam, non habere vim legis, etiam subditos talis Prælati, vel Magistratus, cujus ratio est ex n. 462. epistolam autem, aut rescriptum, seu responsum ejus, novi juris constitutum, haberi pro lege, si ab eo, cui talis Legislator subest, approbatur, ex n. priori: si autem sit juris præexistentis solum declarativum; & sit juris communis toti Regno, non habiturum vim legis etiam apud sibi subditos. Hujus ratio est, quia talis declaratio, vel est conformis legi communi toti Regno, & prout omnes provincias ejus obligat; vel *difformis: si difformis* non est de claratio legitima; sed inordinata. Nam *inordinatū* est, legē toti Regno communem, habere diversos sensus in diversis provincijs ejusdem regni, nisi Princeps sic velit; & *illegitimum* est, ubi exponens non æquipollet exposito: si *conformis* vim habere nequit in virtute declarationis profectæ à Magistratu unius privatæ provincie, non valentis ligare omnes; præterquam, quòd mera declaratio juris communis non ponat, sed solum exponat tale jus. V. Suarez *cit. L. 3. c. 15. n. 18. & L. 4. c. 14. n. 23.* & ex illo Castropal. *cit. n. 7.*

466. Illud adhuc not. cum dicimus, in certis casibus, sententiam decisivam litis, vel epistolam, aut rescriptum Principis, datum ad quæstionem dubiam, sibi propositam, habere vim legis, in alijs etiam causis similibus definiendis; necessariò intelligendum esse, si sint affectæ ijsdem circumstantijs, & qualitibus, quibus ea, super quæ talis decisio, epistola, vel rescriptum emanavit; secus enim illius applicatio foret à diverso ad diversum, quæ non tenet, utpote sumpta à disparato; quod tamen accipe, si decisio fundetur in ejusmodi circumstantia, vel qualitate. Et ideo frequenter malè applicantur, *indefinitè rescripta Pontificum*, his non observatis. Exemplo sit præsens casus. Mulier certa, de obitu prioris viri (utpote præsens, cum tumularetur, postquam obruncatus est in hostili conflictu) cupit transire ad secunda vota; reijcitur à suo Parocho, donec ei certam probationem faciat, virum suum obiisse, sic exigente c. *in presentia*, 19. de sponsal. ubi Clemens III. Cæsaraugustano Episcopo rescribit: quòd mulieres, quantumcunque annorum numero remaneant, viris suis absentibus, non possint ad aliorum consortium canonicè convolare, nec au-

thoritate Ecclesie permitti, donec certum nuntium recipiant de morte virorum; item c. Dominus, 2. de secund. nupt. ubi dicitur: nullus amodò ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migraverit conjunx ejus.

Hæc utriusque rescripti applicatio in præsentia casu non videtur habere locum. 467. Nam rescriptum Clementis in c. *In presentia*, erat ad hanc quæstionem Episcopi: an mulieres (*quæ de vita, vel morte virorum suorum*, quos longo jam tempore, causâ captivitatis, vel peregrinationis absentes, expectârunt, nullâ habere certitudinem possunt, atque adeo ignorant, an vivant, aut obierint sui conjuges) transire possint ad secundas nuptias? & epistola Lucij III. in c. Dominus expressè loquitur de casu, quo quidam Christiani, in captivitate Saracenorum, nullâ certitudine habitâ, sed incerti ac dubitantes de morte uxoris contrahebant secunda matrimonia: casus autem propositus in n. priori, ponit mulierem transire volentem ad secunda vota, certam de obitu viri sui; ergo applicatio utriusque capituli in dato casu non habet locum.

468. Si dicas: Ecclesie debet constare de obitu prioris conjugis, ut superstitem admittat ad secunda vota. Resp. cum dist. si transire volens ad secunda vota, adhuc sit dubius de obitu sui conjugis; trans. si certus; nego. Dico transeat. Nam textus in cit. c. c. requirit certitudinem de obitu prioris conjugis, solum in eo, qui transire vult ad secunda vota, ut patet ex c. *In presentia*, ibi: donec certum nuntium recipiant de morte virorum suorum; & c. Dominus, ibi: nullus amodò, donec ei constet &c. ut supr. n. 466. Ex hoc autem fit, quòd, quando in textu dicitur: non possint ad aliorum consortiū canonicè convolare, nec auctoritate Ecclesie permitti (ex quo aliqui volunt, Ecclesie, vel Parocho debere fieri certitudinem de obitu prioris conjugis) vi alati textus id non rectè probetur in casu proposito, ubi transire volens ad secundas nuptias non est dubius, nec incertus de obitu sui conjugis. Nam textus expressè loquitur de casu, quo transire volens ad secunda vota, dubitat, vel incertus est de morte prioris conjugis. Quia tamen soli illi, qui transire vult ad secunda vota, statim fidem dare, & ad illius solius assertionem, suam

suum conjugem obiisse, se presentem fuisse, cum sepeliretur, &c. credere, multum periculi habet (cum facile mentiantur homines, praesertim vagi, aut peregrini, se liberos esse à priori vinculo conjugali) justum omnino est (& laudabilis usus etiam obtinuit) ut tales non admittantur ad secunda vota, nisi Parocho fidem faciant, seu rationabilem credulitatem de obitu conjugis prioris; de quo plura l. 4.

ARTICULUS X.

Quis possit condere leges?

469. **C**um communitas hominum sine Gubernatore, & recta gubernatio stare non possit sine potestate ferendi leges, quibus ille tanquam medijs, munus & officium Gubernatoris exercent, omnino necesse est, quod in hominibus sit potestas legislativa. Nam *ubi non est gubernator, corrumpit populus*, ut dicitur proverb. 11. Cum autem homines naturam liberos fecerit, nulli particulari homini naturam inest potestas, alijs praescribendi legem; ergo ejusmodi potestas in hominibus, aliunde illis provenire debet, nimirum vel immediate à DEO, vel saltem mediate, quatenus aliqui naturam suam libertate se privantes, unum, vel plures sibi elegerunt, quibus sponte se subjecerunt eo fine, ut in aliquam communitatem coadunati, ab ipso gubernarentur per ea media, quibus bonum, & felicitas illius communitatis, & recte procederet, & conservaretur, vel amplius etiam promoveretur, de quo plura Casparus Manzus, de ortu, & progressu Imperij Rom. Tit. 3. c. 7. & seq.

470. Illos porro, qui se in unam communitatem coadunantes, uni vel pluribus se gubernandos subjecerunt, potestatem & jurisdictionem politicam eo ipso, quod in unam communitatem coiverint, animo se ipsos invicem juvandi, & societatis vinculo uniendi, sortitos esse à natura, docet Castropalaus p. 1. t. 3. D. 1. p. 22. n. 2. Sed hoc videtur intelligendum solum ex suppositione, quod liberè constituere voluerit talem communitatem, rite ab uno, vel pluribus gubernandam juxta mensuram inita communitatis, & consensionis. Ratio hujus est, quia sine potestate ferendi legis fieri non poterat, ut in pace, ac

justitia viverent: at quoniam successu temporis illae ipsae communitates, propter magnam confusionem, & perturbationem, ubi multitudo gubernabat, justitia & pace vix unquam stabili, expertae sunt, bono communi praestabilius, si ea potestas non penes communitatem, sed paucos, imò etiam unum duntaxat esset, eam ipsam in eos transtulerunt, qui reliquos regerent, potestate ab illis accepta; Sic D. Thomas 1. 2. q. 90. art. 3. ad 2. & q. 97. art. 3. ad 3. Suarez de legib. l. 3. c. 2. n. 3. & alij communiter.

Ex hoc inferunt aliqui, quemlibet Principem facultatem, potestatem condendi leges habere immediate à Republica, mediate autem à DEO. Primam partem probant ex L. 1. ff. de constitut. Princip. & L. 3. c. Novissimè. ff. de orig. juris. Secundam ex illo Pauli ad Rom. 15. non est potestas, nisi à DEO; & Joan. 19. non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi data esset desuper. Denique proverb. 8. per me Reges regnant, & conditores legum juxta decernunt. Caeterum mihi probabilius est, omnem potestatem regiam esse immediate à DEO; hoc probant allati textus sacri, & ratio; nam supposita potestate in aliquo superiore, hic vices DEI gerit; & quidquid hic justè imperat, DEUS imperat; & qui justum ejus imperium contemnit, vel ei resistit, DEUM contemnit, & DEO resistit. Qui enim potestati resistit (quae scilicet à DEO est) DEI ordinationi resistit, ad Rom. 15. Nec obstat, quod prius fuerit in communitate, & ab hac dicatur translata in Regem. Nam dupliciter intelligi potest haec translatio. 1. quod communitas potestatem, quam habuit, constituat in Principe, cui se subicit, vel eandem in illo constituendo; aut, ut multi loquuntur, juridicè producendo similem, juxta divinam legis favorem; 2. quod suam electione, vel subiectione ponat conditionem, quam positam divina lex, quae omnis potestatis origo est, & fons, taliter electo faveat in ordine ad omnes illas actiones, per ordinem ad quas favebat antè illi communitati, à qua in electum dicta potestas transferri dicitur. Quoad rem, verius est fieri secundo modo; qualiter fit in translatione dominij. Hujus quippe potestas, in quantum legitima, constituitur favore legis, aut pacti legitimi, utendi re do-

mi-